บทความวิชาการ

จากวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ สู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่น: ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย

วรางคณา ก่อเกียรติพิทักษ์*

ดวงพร ภิญญะพันธ์*

บทคัดย่อ

ญี่ปุ่นซึ่งเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลกได้เข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอย เนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่เกิดจากสาเหตุปัญหาสินเชื่อด้อยคุณภาพในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ด้วยเหตุนี้ การศึกษาว่าสถานการณ์เศรษฐกิจญี่ปุ่นเป็นอย่างไร และรัฐบาลญี่ปุ่นมีนโยบายและมาตรการการใดในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่ชะลอตัวครั้งนี้ จึงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจ อย่างไรก็ดี เนื่องจากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจญี่ปุ่นและไทย ภาวะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่นได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย ด้วยเหตุนี้ การศึกษาว่าผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่นต่อเศรษฐกิจไทยจะเป็นประโยชน์ต่อการคาดการณ์ว่าเศรษฐกิจญี่ปุ่นและไทยจะเป็นอย่างไรในอนาคต

คำสำคัญ: วิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ, ญี่ปุ่น, ภาวะเศรษฐกิจถดถอย, เศรษฐกิจไทย

---

* นักวิจัยประจำ สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษาฯ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

* นักวิจัยประจำโครงการส่งเสริมการลงทุนในพม่าและกัมพูชา สถาบันเอเชียตะวันออก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต

From the U.S. Subprime Mortgage Crisis to Japan's Economic Recession: The Impact on Thai Economy

Warangkana Korkietpitak
Duangporn Pinyaphund

Abstract

Japan, the world's second-largest economy, has fallen into economic recession because of the global economic crisis which was caused by subprime mortgage crisis in the United States. Studying how Japan's economic situation has been recently and how the Japanese Government has the economic policies to cope with their economic slowdown are the issues that should be considered. However, due to Japan-Thailand economic relations, Japan's economic recession have impacted on Thai economy. As a result, studying consequences of Japan's recession on Thai economy will be useful to anticipate how Economy of Japan and Thailand will be in the future.

Keywords: the U.S. subprime mortgage crisis, Japan, Economic Recession, Thai Economy

บทนำ

สืบเนื่องจากปัญหาสินเชื่อด้อยคุณภาพในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ (Subprime Mortgage Crisis) ที่เกิดขึ้นกับธนกิจการเงินขนาดใหญ่ของสหรัฐอเมริกา อาทิ Lehman Brothers และ America International Group (AIG) จนได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ หรือ วิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ (Hamburger Crisis) ในปี 2551 ที่ผ่านมานั้น มิได้ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจภายในของสหรัฐฯ เพียงเท่านั้น หากยังได้ลุกลามจนกลายเป็นวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่กำลังส่งผลคุกคามต่อภาวะเศรษฐกิจเอเชียเช่นเดียวกัน

เศรษฐกิจญี่ปุ่นและเศรษฐกิจไทยซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบเศรษฐกิจโลกได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้อย่างมิอาจหลีกเลี่ยงได้ เนื่องจากเศรษฐกิจญี่ปุ่นและเศรษฐกิจไทยมีความเชื่อมโยงและต้องพึ่งพาทางด้านการค้าและการลงทุนกับสหรัฐฯ ตลอดจนประเทศอื่นๆ ทั้งในและนอกภูมิภาคเอเชีย บทความนี้จึงต้องการศึกษาถึงผลกระทบที่สืบเนื่องของวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ ที่ส่งผลต่อภาวะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่น ตลอดจนผลกระทบของเศรษฐกิจไทยที่เกิดจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจญี่ปุ่น

โดยบทความนี้แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ส่วนแรกเป็นการกล่าวถึงความเป็นมาของวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ ที่ขยายตัวจนกลายเป็นวิกฤตเศรษฐกิจโลก ส่วนที่ 2 เป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่น อันสืบเนื่องจากวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ และวิกฤตเศรษฐกิจโลก รวมถึงนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจภายใต้รัฐบาลของนายกรัฐมนตรี Taro Aso เพื่อรับมือกับวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ ส่วนที่ 3 เป็นผลกระทบของเศรษฐกิจไทย อันเกิดจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่น และส่วนสุดท้ายเป็นบทสรุปและแนวโน้ม

จากวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ สู่วิกฤตเศรษฐกิจโลก

ในปี 2551 ระบบเศรษฐกิจโลกต้องเผชิญกับปัญหาราคาน้ำมันดิบที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัญหาราคาสินค้าอุปโภค บริโภคที่พุ่งสูงขึ้นจนทำให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อในอัตราที่สูง อีกทั้งในช่วงกลางเดือนกันยายน วิกฤตทางเศรษฐกิจได้เริ่มเกิดขึ้นกับสหรัฐฯ และส่งผลกระทบอย่างต่อเนื่องไปยังยุโรป เอเชีย และภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลกจนกลายเป็นวิกฤตเศรษฐกิจของโลก

วิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ มีสัญญาณชะลอลงตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา โดยสหรัฐฯ เริ่มมีปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดและการขาดดุลงบประมาณพร้อมกัน หรือที่เรียกว่า

Twin Deficit ต่อมาในปี 2544[1] เศรษฐกิจสหรัฐฯ เริ่มมีสัญญาณในการชะลอตัวลงให้เห็นอย่างชัดเจน สำหรับเครื่องชี้ที่ส่งสัญญาณว่าเศรษฐกิจสหรัฐฯ กำลังประสบปัญหากับสภาวะการชะลอตัวลงนั้นคือ อัตราการขยายตัวของ GDP ที่ลดลงตามลำดับ จากเดิมอัตราการขยายตัวในไตรมาสที่ 4 ปี 2542 อยู่ที่ร้อยละ 8.3 ซึ่งเป็นอัตราที่สูงที่สุดในรอบ 16 ปี และได้ชะลอตัวลงตามลำดับมาอยู่ที่ร้อยละ 4.8, 5.6, 2.2 ในไตรมาสที่ 1, 2, 3 ของปี 2543 (ตามลำดับ) และในไตรมาสที่ 4 ของปี 2543 อัตราการขยายตัวเหลือเพียงร้อยละ 1.1 เท่านั้น อีกทั้งความเชื่อมั่นของผู้บริโภคได้ลดลง (ในเดือนกุมภาพันธ์อยู่ที่ระดับ 90.6 อันเป็นระดับที่ต่ำที่สุดในรอบ 5 ปี) ได้ส่งผลกระทบต่อการใช้จ่าย ทั้งตัวเลขจากการสั่งซื้อสินค้า ยอดขายพาหนะ ยอดขายสินค้าของร้านที่ลดต่ำลงค่อนข้างมาก ประกอบกับสัญญาณบ่งชี้ว่าตลาดแรงงานของสหรัฐฯ กำลังชะลอตัวลง โดยจำนวนผู้ขอรับสวัสดิการการว่างงานได้เพิ่มขึ้นสูงสุด โดยพบจำนวนผู้รับสวัสดิการการว่างงานครั้งแรกจำนวน 375,000 คน และผู้รับสวัสดิการการว่างงานเฉลี่ย 4 สัปดาห์ มีจำนวนถึง 364,250 คน ตลอดจนมีสัญญาณว่าภาคการผลิตได้เข้าสู่ภาวะถดถอยแล้ว โดยผลผลิตอุตสาหกรรมของสหรัฐฯ ในเดือนกุมภาพันธ์ ได้ลดลงร้อยละ 0.4 ซึ่งเป็นการลดลงติดต่อกันเป็นเดือนที่ 5 ในขณะนั้นประกอบกับการใช้กำลังการผลิตของอุตสาหกรรมการผลิตอยู่ที่ร้อยละ 78.1 ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำมาก

ต่อมาในช่วงปีงบประมาณ 2546/2547[2] (สิ้นสุด ณ เดือนกันยายน 2547) ยอดขาดดุลงบประมาณของสหรัฐฯ ลดลงจาก 400 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เหลือราว 318 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปีงบประมาณ 2547/2548 ซึ่งในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา สหรัฐฯ ยังคงขาดดุลบัญชีเดินสะพัดอย่างต่อเนื่องจาก 668 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2547 เพิ่มเป็น 800 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2549 เหลือราวร้อยละ 6.8 ของ GDP ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าตั้งแต่ในช่วงปี 2543-2549 สหรัฐฯ ต้องเผชิญกับสภาวะการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ จนเริ่มเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยเป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน

ในขณะที่สหรัฐฯ ต้องรับมือกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยนั้น วิกฤตเศรษฐกิจโลกก็ได้ปะทุขึ้นจากปัญหาสินเชื่อด้อยคุณภาพในตลาดเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัย (Subprime Mortgage Crisis) ที่ส่งผลกระทบให้สถาบันการเงินหลายแห่งประสบปัญหาขาดทุนและขาดสภาพคล่อง

---

[1] ธนาคารศรีนคร. เศรษฐกิจ “สหรัฐฯ-ญี่ปุ่น” กับความเป็นไปได้ที่จะชะลอตัวและผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย”. *ผู้จัดการรายวัน*. (14 เมษายน 2544) : 18

[2] ส่วนเศรษฐกิจต่างประเทศ ฝ่ายวิชาการ. “เศรษฐกิจสหรัฐฯ...อีกปัจจัยเสี่ยงต่อเศรษฐกิจโลก”. *ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย*. 7 สิงหาคม 2549. *http://www.exim.go.th/doc/newsCenter/262.pdf*.

อย่างรุนแรง ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

โดยเมื่อวันที่ 8 กันยายน 2551 นาย Henry Paulson รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของสหรัฐฯ ประกาศเข้าควบคุมกิจการของ Fannie Mae และ Freddie Mac ซึ่งเป็นสถาบันการเงินที่ให้สินเชื่อภาคอสังหาริมทรัพย์รายใหญ่อันดับ 1 และ 2 ของสหรัฐฯ โดยให้อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของ Federal Housing Finance Agency (FHFA) ซึ่งเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงการคลัง และเตรียมอัดฉีดเงินลงทุนราว 200 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อพยุงฐานะทางการเงินของสถาบันทั้ง 2 แห่ง โดยกระทรวงการคลังของสหรัฐฯ แถลงว่ามีความจำเป็นต้องเข้าควบคุมกิจการของสถาบันการเงินทั้ง 2 แห่ง เนื่องจากธนาคารกลางหลายประเทศโดยเฉพาะธนาคารกลางจีนและประเทศกลุ่มอาเซียน รวมถึงนักลงทุนทั่วโลกที่ลงทุนในตราสารหนี้ของ Fannie Mae และ Freddie Mae รวมกันมากกว่า 5 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งหากสถาบันทั้ง 2 แห่งล้มละลายความเสียหายก็จะเกิดแก่สถาบันการเงินทั่วทั้งโลก[3] ต่อจากนั้นไม่นานในวันที่ 15 กันยายน Lehman Brothers Holdings Inc. วาณิชธนกิจรายใหญ่อันดับ 4 ของสหรัฐฯ ประกาศยื่นขอความคุ้มครองต่อศาลล้มละลาย มลรัฐนิวยอร์ก ตามมาตราที่ 11 ซึ่งไม่ครอบคลุมถึงบริษัทโบรกเกอร์และบริษัทในเครืออื่น ๆ หลังจากประสบภาวะขาดทุนจากการด้อยค่าของสินทรัพย์ เนื่องจากได้รับผลกระทบจากวิกฤต Subprime และสินเชื่อตึงตัว ทั้งนี้ตั้งแต่ปี 2550 Lehman Brothers มียอดขาดทุนจากการปรับลดมูลค่าสินทรัพย์รวม 8.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ[4] ต่อมาหลังจากการประกาศล้มละลายเพียง 2 วันของ Lehman Brothers ธนาคารกลางของสหรัฐฯ ต้องเข้าไปปล่อยกู้อย่างเร่งด่วนให้กับบริษัทประกันภัยรายใหญ่ที่สุดของโลกคือ อเมริกา อินเตอร์เนชันแนล กรุ๊ป (American International Group : AIG) ด้วยวงเงิน 8.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และได้เพิ่มเป็น 1.5 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งสิ่งที่เกิดกับ Lehman Brothers และAIG นี้ ได้นำไปสู่ความผันผวนในตลาดการเงินทั่วโลกอย่างรวดเร็วและรุนแรง[5]

---

[3] WSJ Online, BBC, Bloomberg. “รัฐบาลสหรัฐฯ เข้าควบคุมกิจการ Fannie Mae และ Freddie Mae”. *ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย*.7-8 กันยายน 2551. *http://www.exim.go.th/NewsInfo/newsInfoDetail.aspx?id=3795.*

[4] Bloomberg, WSJ Online, Reuters, ผู้จัดการ, กรุงเทพธุรกิจ, โพสต์ทูเดย์. “Lehman Brothers ของสหรัฐฯ ประกาศล้มละลาย”. *ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย*. 16 กันยายน 2551 *http://www.exim.go.th/NewsInfo/newsInfoDetail.aspx?id=3877*.

[5] ธเนศ กองประเสริฐ. “ไทยกับวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ (1)”. *ศูนย์โลกสัมพันธ์ไทย (ศลสท) สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 9 ธันวาคม 2551. *http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=813*

จุดเริ่มต้นของวิกฤตทางภาคการเงินในสหรัฐฯ ครั้งนี้ มีสาเหตุมาจากภาคอสังหาริมทรัพย์ และลุกลามไปสู่ภาคการเงินทั้งตลาดทุนและตลาดหุ้นทั่วโลก ซึ่งสาเหตุจากวิกฤตครั้งนี้เริ่มต้นจากองค์กรเกี่ยวกับการจำนองอสังหาริมทรัพย์รายใหญ่ของสหรัฐ คือ Freddie Mac (The Federal Home Loan Mortgage Corporation : FHLMC) และ Fannie Mae(The Federal National Mortgage Association : FNMA) ที่ให้เงินกู้และค้ำประกันเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยของประชาชนทั่วไป โดยปล่อย Subprime loan[6] ซึ่งเป็นสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์สำหรับลูกค้าที่มีความน่าเชื่อถือหรือเครดิตต่ำกว่ามาตรฐาน ซึ่งเกิดจากนโยบายของประเทศสหรัฐฯ ที่ต้องการให้ชาวต่างชาติที่ไปตั้งถิ่นฐานในสหรัฐฯ หรือพลเมืองชั้นสองที่มีฐานะทางการเงินไม่ค่อยดี มีหนี้บัตรเครดิตเป็นจำนวนมากหรือเป็นแบล็กลิสต์ให้ได้มีที่อยู่อาศัย จึงได้อนุญาตให้บริษัทลูกหรือบริษัทในเครือของสถาบันการเงินปล่อยกู้ให้แก่กลุ่มคนเหล่านี้ที่ไม่อาจกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ปกติทั่วไปได้ เมื่อสถาบันการเงินได้ปล่อยสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์ไปเป็นจำนวนมาก เพื่อลดความเสี่ยงสถาบันการเงินดังกล่าวจึงได้นำสินเชื่อเหล่านั้นเข้าสู่กระบวนการที่เรียกว่า *การแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์* (Securitization) ซึ่งเป็นกระบวนการนำเอาสินเชื่อมาออกตราสารหนี้เพื่อนำออกขายในตลาดหลักทรัพย์ โดยในกลุ่ม Subprime loan ซึ่งเป็นตราสารหนี้ที่เรียกว่า Collateralized Debt Obligation (CDO) หรือตราสารหนี้เกรดสอง ซึ่งเป็นการแปลงสินทรัพย์เป็นหลักทรัพย์แบบที่มีหลักประกัน (Asset Backed Securities) โดยมีธนาคารเพื่อการลงทุน (Investment Bank) และกองทุนเก็งกำไร (Hedge Fund) ต่าง ๆ มาเป็นผู้ประกันความเสี่ยง ดังนั้น เมื่อภาวะของเศรษฐกิจสหรัฐฯ หดตัวจึงเกิดปัญหาการผ่อนชำระหนี้เงินกู้ในสินเชื่ออสังหาริมทรัพย์มากขึ้น เมื่อผู้กู้ไม่มีเงินผ่อนบ้านหรือชำระหนี้ตามที่กำหนด ผลที่ตามมาก็คือกลุ่มตราสารหนี้ในตลาดการเงินและตลาดหุ้นที่กองทุนเก็งกำไรได้ทำการกู้เงินจากธนาคารพาณิชย์ทั่วโลกมาลงทุนใน CDO ซึ่งกองทุนเก็งกำไรประสบภาวะขาดทุนไม่สามารถชำระดอกเบี้ยให้แก่นักลงทุนได้ จึงต้องเทขายหุ้นที่ลงทุนอยู่ในตลาดหุ้นต่าง ๆ ทั่วโลกเพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินสด แล้วนำไปวางค้ำประกันเพิ่มเติมทำให้ตลาดเงินและตลาดทั่วโลกปั่นป่วนจนต้องเทขายหุ้นดังกล่าว เพราะการลงทุนใน CDO ไม่ได้จำกัดอยู่แต่เฉพาะในสหรัฐฯ เท่านั้น แต่มีการลงทุนไปทั่วโลก

นอกจากนั้น ยังมีการออกตราสารรับประกันความเสี่ยง หรือที่เรียกว่า Credit Default Swaps (CDS)[7] ซึ่งเป็นตราสารที่ค้ำประกันการผิดนัดชำระหนี้ของธุรกิจต่าง ๆ มีสถาบันการเงินมากมายที่ออกตราสารประเภทนี้ ซึ่งสถาบันการเงินที่ออก CDS จะค้ำประกันว่าจะจ่ายเงินต้นและดอกเบี้ยให้แก่ผู้ซื้อประกันที่ถือตราสารหนี้ที่ได้รับการค้ำประกันเมื่อเกิดกรณีหนี้เสียขึ้น ตราสารหนี้เหล่านี้จะได้รับการจัดอันดับน่าเชื่อถือ (Credit Rating) ตามอันดับของผู้ที่ค้ำประกัน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะจัดอันดับ

[6] กาลัญญุตา. “Sub-prime…วิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกา...วิกฤตเศรษฐกิจโลก”. *http://learners.in.th/blog/interecolaw/94861.*

[7] ธเนศ กองประเสริฐ. “ไทยกับวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ (1)”. *ศูนย์โลกสัมพันธ์ไทย (ศลสท) สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 9 ธันวาคม 2551. *http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=813.*

ความน่าเชื่อถือสูง สถาบันการเงินหลายแห่งที่มีการออก CDS เพื่อค้ำประกันตราสารหนี้ซึ่งอิงอยู่กับสินเชื่อที่อยู่อาศัย เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในตลาดสินเชื่อที่อยู่อาศัยและผู้ออกตราสารหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ ผู้ที่ออก CDS ก็ต้องจ่ายเงินชดใช้ให้แก่ผู้เอาประกัน เมื่อเกิดการผิดนัดชำระหนี้เป็นจำนวนมาก เพราะราคาบ้านตกต่ำจนผู้กู้มองไม่เห็นความคุ้มค่าที่จะผ่อนชำระหนี้เงินกู้ต่อไป ผู้ที่ออก CDS จึงมีภาระการชดใช้มากขึ้นทุกที จนทำให้ประสบปัญหาการขาดสภาพคล่องและกระทบต่อเงินลงทุนในที่สุด ซึ่งส่งผลให้ CDS ต้องลดอันดับความน่าเชื่อถือลง รวมทั้งราคาตราสารหนี้ต่าง ๆ ก็ลดลงตามไปด้วย บรรดาสถาบันการเงินที่ถือตราสารหนี้เหล่านี้อยู่จึงต้องปรับลดมูลค่าตราสารหนี้ที่ตนถือครองอยู่ลง (Write Down) ทำให้เงินทุนลดลง หรือทำให้ฐานะการเงินมีปัญหาจนอาจต้องปิดตัวลง ส่วนสถาบันการเงินที่ออก CDS เมื่อมีภาระต้องจ่ายเงินชดใช้ให้แก่ผู้ประกันจำนวนมากก็อาจประสบปัญหาทางการเงิน เช่นในกรณีของ Lehman Brothers และ AIG ส่วนหนึ่งก็เนื่องมาจากการที่ต้องจ่ายเงินชดเชย CDS นั่นเอง

การเกิดฟองสบู่ในตลาดอสังหาริมทรัพย์และการผูกโยงกันของหุ้น หุ้นกู้ รวมทั้งตราสารการเงินชนิดต่าง ๆ ในตลาดการเงินของสหรัฐฯ ปัจจัยเหล่านี้ได้ทำให้ผลกระทบที่เริ่มต้นจากการที่ฟองสบู่ในตลาดอสังหาริมทรัพย์แตกออก โดยเริ่มต้นจากองค์กรเกี่ยวกับการจำนองอสังหาริมทรัพย์รายใหญ่ของสหรัฐฯ คือ Fannie Mae และ Freddie Mac ที่ให้เงินกู้และค้ำประกันเงินกู้เพื่อที่อยู่อาศัยของประชาชนทั่วไป และขยายตัวไปสู่สถาบันการเงินที่เป็นผู้ออกตราสารค้ำประกันการผิดชำระหนี้ (CDS) ไปสู่วาณิชธนกิจอย่าง Lehman Brothers และบริษัทประกันภัยรายใหญ่ที่สุดของโลกอย่าง AIG ในเมื่อสถาบันการเงินที่เป็นผู้ออกที่เป็นผู้ออกตราสารค้ำประกันการผิดชำระหนี้ (CDS) เกิดปัญหาขึ้น ก็จะทำให้ธุรกิจต่าง ๆ ไม่สามารถออกตราสารหนี้เพื่อกู้เงินได้จึงไม่สามารถดำเนินธุรกรรมตามปกติ ปัญหาจึงลุกลามไปยังทุกภาคส่วนของเศรษฐกิจสหรัฐฯ และแพร่ขยายไปสู่ยุโรปและภูมิภาคอื่น ๆ ของโลก เพราะนักลงทุนทั่วโลกนั้นต่างก็ถือครองตราสารหนี้ของสถาบันการเงินสหรัฐฯ อยู่ด้วยกันทั้งสิ้น

จากวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ สู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่น

นับตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ ได้ลุกลามจนกลายเป็นวิกฤตการเศรษฐกิจโลกนั้น เศรษฐกิจญี่ปุ่นซึ่งมีขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของโลกก็ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ ด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ถึงแม้ว่าวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ จะส่งผลกระทบต่อภาคการเงินของญี่ปุ่นไม่มากนัก หากแต่กระทบโดยตรงกับการส่งออกของญี่ปุ่นอย่างมาก โดยการส่งออกของญี่ปุ่นหดตัวลงถึงร้อยละ -45 ส่งผลให้เศรษฐกิจญี่ปุ่นถดถอย (Recession) รุนแรงและเร็วที่สุดในรอบ 35 ปี โดยในไตรมาสที่ 4 ปี 2551 Real GDP เติบโตในอัตราร้อยละ -3.3 ซึ่งเมื่อคิดเป็นรายปี (Annual Rate) อยู่ที่ร้อยละ -12.7 นับว่ารุนแรงที่สุดนับตั้งแต่ปี 2517 ที่เกิดวิกฤตการณ์น้ำมัน[8] ทั้งนี้ Real GDP ของญี่ปุ่นติดลบมาเป็นเวลา 3 ไตรมาสติดต่อกันแล้ว

[8] สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจ และการคลัง ณ กรุงโตเกียว, “เศรษฐกิจญี่ปุ่นถดถอย รุนแรงที่สุดในรอบ 35 ปี ในไตรมาส 4 ปี 51”. *สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจ และการคลัง*. 1 มีนาคม 2552. http://www.fpo.go.th/content.php?action=view&section=6600000000&id=21678.

เปรียบเทียบ Real GDP ของญี่ปุ่นช่วงไตรมาสที่ 3 ปี 2550 ถึงไตรมาสที่ 3 ปี 2551

2550	2551	2551	2551	2551	Annual Rate
ไตรมาส 4	**ไตรมาส 1**	**ไตรมาส 2**	**ไตรมาส 3**	**ไตรมาส 4**	
1.1	0.2	-0.9	-0.6	-3.3	-12.7

ที่มา: Cabinet Office

สำหรับสาเหตุที่ทำให้การส่งออกของญี่ปุ่นหดตัวอย่างมากก็เนื่องจากสหรัฐฯ นั้นเป็นตลาดส่งออกสำคัญอันดับ 1 ของญี่ปุ่น โดยเฉพาะรถยนต์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ดังนั้น เมื่อเกิดวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ จึงส่งผลต่อกำลังซื้อของชาวอเมริกันที่ลดต่ำลง พร้อมกับค่าเงินเยนที่แข็งตัวขึ้นมากประมาณร้อยละ 18 จากการเทขายเงินดอลล่าร์สหรัฐฯ ของนักลงทุน ด้วยเหตุปัจจัยเหล่านี้จึงทำให้อุปสงค์ความต้องการสินค้าญี่ปุ่นลดลงอย่างฮวบฮาบ และผลจากการส่งออกที่หดตัวเป็นประวัติการณ์นี้ทำให้อัตราการเจริญเติบโตของญี่ปุ่นถดถอยรุนแรงกว่าในสหรัฐฯ ที่อยู่ที่ระดับร้อยละ -3.8 และสหภาพยุโรปที่อยู่ที่ระดับ 1.2

อย่างไรก็ดี ในปี 2551 การเกินดุลการค้าของญี่ปุ่น ลดลงร้อยละ 80 เมื่อเทียบกับปี 2550 มีจำนวน 2.16 ล้านล้านเยน อันเป็นผลมาจากภาคเศรษฐกิจที่แท้จริง (Real Sector) ได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจโลก ส่งผลให้การส่งออกลดลง โดยเฉพาะการส่งออกชิ้นส่วนรถยนต์ไปยังสหรัฐฯ ซึ่งเป็นตลาดหลักของญี่ปุ่นนั้น ลดลงถึงร้อยละ 15.8 ในขณะที่การส่งออกไปยังสหภาพยุโรปและเอเชียลดลงร้อยละ 7.8 และร้อยละ 1.0 ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาภาวะดุลการค้ารายเดือน ปรากฏว่าในปี 2551 ที่ผ่านมา ญี่ปุ่นขาดดุลการค้าในเดือนมกราคม สิงหาคม ตุลาคม และพฤจิกายน ซึ่งคาดการณ์ว่า หากสถานการณ์นี้ดำเนินต่อไปเรื่อยๆ จะส่งผลให้ดุลบัญชีเดินสะพัดขาดดุลในที่สุด เพราะปัจจุบันได้เกินดุลลดลงเรื่อยๆ และญี่ปุ่นจะเข้าสู่ภาวะ Twin Deficit ในไม่ช้านี้[9]

[9] สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง ณ กรุงโตเกียว. “รายงานภาวะเศรษฐกิจญี่ปุ่น ประจำสัปดาห์ที่ 19-23 มกราคม 2552”. *สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง*. 28 มกราคม 2552. *http://www.fpo.go.th/content.php?action=view&section=6600000000&id=21614*.

ดุลการค้าประจำปี 2551

หน่วย: ล้านล้านเยน

ประเทศ	ยอดการส่งออก (ร้อยละ)	ยอดการนำเข้า (ร้อยละ)	ดุลการค้า (ร้อยละ)
สหรัฐอเมริกา	14.223 (-15.8)	8.040 (-3.7)	6.184 (-27.7)
สหภาพยุโรป	11.431 (-7.8)	7.288 (-4.9)	4.144 (-12.5)
เอเชีย (รวมจีน)	39.983 (-1.0)	32.055 (1.6)	7.928 (-10.3)
สาธารณรัฐประชาชนจีน	12.958 (0.9)	14.826 (-1.4)	-1.868 (-15.0)
รวม	81.049 (-3.4)	78.892 (7.9)	2.158 (-80)

ที่มา: กระทรวงการคลังญี่ปุ่น

ผลประกอบการของภาคธุรกิจที่ตกต่ำลงอย่างมาก อันเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่น นั้นส่งผลให้รายได้จากการเก็บภาษีในปี 2551 ต่ำกว่าเป้าหมายถึง 6 ล้านล้านเยน ประกอบกับรัฐบาลมีภาระค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการและประกันสังคมเพิ่มขึ้น[10] จากการที่ญี่ปุ่นเป็นสังคมคนแก่มากขึ้น (Aging Economy) โดยในปัจจุบันประชากรร้อยละ 21 อายุมากกว่า 65 ปี จึงมีผลให้รัฐบาลต้องประกาศเลื่อนเป้าหมายทางการคลังดังกล่าวออกไปอีก 3 ปี โดยรัฐบาลจะขาดดุลงบประมาณปี 2554 มีจำนวน 15 ล้านล้านเยน หรือเท่ากับร้อยละ 2 ของ GDP

อนึ่ง เป้าหมายวินัยทางการคลัง (Fiscal Discipline) ใช้มาตั้งแต่สมัยนายกรัฐมนตรี Koizumi โดยมีเป้าหมายที่จะฟื้นฟูฐานะการคลังโดยลดหนี้สาธารณะที่อยู่ในรูปของพันธบัตรรัฐบาลภายในประเทศซึ่งสูงถึงประมาณร้อยละ 180 ของ GDP หรือประมาณ 8,000 พันดอลลาร์สหรัฐฯ และมีเป้าหมายวินัยการคลังที่จะจัดทำงบประมาณเกินดุลในปี 2554 รวมทั้งได้กำหนดเพดานการออกพันธบัตรไว้ว่าจะออกพันธบัตรรัฐบาลสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายของงบประมาณปีละไม่เกิน 30 ล้านล้านเยน แต่เมื่อญี่ปุ่นประสบปัญหาภาวะเศรษฐกิจถดถอยเช่นนี้แล้ว รัฐบาลญี่ปุ่นจึงต้องเผชิญกับความท้าทายในการหารายได้ให้เพียงพอกับการใช้จ่ายของรัฐบาลที่จะนำไปแก้ไขปัญหาภาวะเศรษฐกิจถดถอยของประเทศ

[10] งบประมาณด้านประกันสังคม คิดเป็นร้อยละ 25 หรือ 1 ใน 4 ของงบประมาณทั่วไปในปี 2551 ของญี่ปุ่นนั้น

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ ต่อเศรษฐกิจญี่ปุ่นในครั้งนี้นั้น พบว่า ทำให้เกิดการชะลอตัวในการผลิตและส่งออกของภาคอุตสาหกรรมยานยนต์และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง อัตราการว่างงานที่สูงขึ้น การใช้จ่ายภาคครัวเรือนที่ชะลอตัวลง ตลอดจนการปิดกิจการของบริษัทเอกชนเพิ่มสูงขึ้น กล่าวคือ

ภาคอุตสาหกรรมยานยนต์

จากการเปิดเผยยอดขายรถยนต์ภายในประเทศประจำปี 2551 ของสมาคมผู้ค้ารถญี่ปุ่นว่า ยอดขายรถมือหนึ่งภายในประเทศประจำเดือนพฤจิกายน 2551 ลดลงร้อยละ 27.3 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันในปี 2550 ซึ่งเป็นการลดลงติดต่อกัน 4 เดือน และนับเป็นยอดขายที่ต่ำที่สุดในรอบ 39 ปี นับจากปี 2512 ในขณะที่ยอดขายรวมในปี 2551 นั้นลดลงร้อยละ 7 เมื่อเทียบกับปี 2550 ซึ่งเป็นการลดต่ำลงเป็นครั้งแรกนับจากเมื่อปี 2517 ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตน้ำมันครั้งที่ 1 โดยผลประกอบการของบริษัทผู้ผลิตรถยนต์รายใหญ่จำนวน 8 แห่งนั้นต่างติดลบทั้งสิ้น เช่น บริษัท Mitsubishi ยอดขายลดลงร้อยละ 45.5 บริษัท Daihatsu ลดลงร้อยละ 46.5 บริษัท Nissan ลดลงร้อยละ 29.5 และ บริษัท Toyota ลดลงร้อยละ 27.6[11]

สำหรับอุปสงค์รถยนต์จากต่างประเทศนั้นสามารถชี้ให้เห็นแนวโน้มว่าเศรษฐกิจญี่ปุ่นจะเป็นอย่างไร เนื่องจากอุตสาหกรรมยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมหลักที่นำรายได้สู่ญี่ปุ่น และจากการที่ยอดขายรถยนต์ของบริษัท Toyota ซึ่งเป็นบริษัทผลิตรถยนต์อันดับหนึ่งของญี่ปุ่นและของโลกนั้นตกต่ำอย่างรุนแรง จึงสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มของเศรษฐกิจญี่ปุ่นที่จะทรุดตัวอย่างต่อเนื่อง จากการพึ่งพาการส่งออกรถยนต์โดยเฉพาะการส่งออกไปยังสหรัฐฯ ซึ่งเป็นตลาดหลักของญี่ปุ่น ส่งผลให้ในปี 2551 ยอดขายทั่วโลกของ Toyota ลดลงอย่างมาก โดยมียอดขายอยู่ที่ 8.972 ล้านคัน ลดลงร้อยละ 4 เมื่อเทียบกับปี 2550 บริษัท Toyota จึงประกาศปิดโรงงานผลิตชั่วคราวที่รัฐมิสซิสซิปปีและเท็กซัส รวมถึงมีแผนจะลดกำลังการผลิตในสหรัฐฯ และแคนาดา[12] ซึ่งบริษัท Toyota ได้คาดการณ์ว่าบริษัทจะประสบกับภาวะขาดทุนด้านการดำเนินงานถึง 4 แสนล้านเยน (4,500 ล้านดอลลาร์)[13] ในปีงบการเงินที่จะสิ้นสุดในเดือน

[11] สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจ และการคลัง ณ กรุงโตเกียว, “รายงานภาวะเศรษฐกิจญี่ปุ่นประจำสัปดาห์ที่ 1-5 ธันวาคม 2551”. *สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจ และการคลัง*. 20 ธันวาคม 2551. *http://www.thaiceotokyo.jp/thai/index.php?option=com_content&task=view&id=995&Itemid=1.*

[12] “โตโยต้า เตรียมเด้งนายใหญ่สังเวยขาดทุนครั้งแรกในรอบ 70 ปี”. *โพสต์ทูเดย์*. 5 มกราคม 2552. *http://www.posttoday.com/international.php?id=24256.*

[13] “โตโยต้าคาดขาดทุนครั้งแรกในรอบ 70 ปี เพิ่มเป็น 4.5 พันล้านเหรียญ”. *Money Channel*. 28 มกราคม 2552. *http://www.moneychannel.co.th/Menu6/Moneyline/tabid/89/newsid491/78146/Default.aspx..*

มีนาคม ปี 2552 ซึ่งถือเป็นการขาดทุนครั้งประวัติศาสตร์นับตั้งแต่ที่มีการรายงานผลดำเนินงานในปี 2484[14]

นอกจากบริษัท Toyota จะประสบผลขาดทุนจากยอดขายลดลงเป็นจำนวนมาก จนต้องลดกำลังการผลิตลง บริษัท Honda ก็ได้ประกาศลดกำลังการผลิตรถยนต์ในภาคพื้นอเมริกาเหนือลงอีก 1.19 แสนคัน ในปีงบประมาณนี้ เพื่อปรับตัวรับกับยอดขายที่ตกต่ำ ทำให้คาดว่า จะมียอดการผลิตรถทั้งหมดอยู่ที่ 1.3 ล้านคัน การลดกำลังการผลิตของอุตสาหกรรมยานยนต์ยังมีผลกระทบต่อเนื่องไปถึงบริษัทผู้ผลิตวัตถุดิบและผู้ผลิตชิ้นส่วนรถยนต์อีกด้วย โดยการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์รถยนต์ลดลงร้อยละ 33.6 ในเดือนพฤศจิกายน ปี 2551

ภาวะการจ้างงาน

การลดลงของอุปสงค์สินค้าญี่ปุ่นทั่วโลก ก่อให้เกิดภาวะกำลังการผลิตและการจ้างงานส่วนเกิน ซึ่งส่งผลให้ภาคธุรกิจของญี่ปุ่นมีแผนการลดกำลังการผลิตลง รวมทั้งมีแผนการที่จะปลดพนักงานถึง 30,067 ตำแหน่งในปลายเดือนมีนาคมของปี 2552 [15] ซึ่งแรงงานส่วนใหญ่ที่จะสูญเสียงานเป็นแรงงานชั่วคราวในภาคอุตสาหกรรมและการส่งออก โดยเฉพาะพนักงานชั่วคราวระดับเสมียน หรือพนักงาน Blue Collar ที่อยู่ในลำดับแรกของการถูกบอกเลิกจ้าง ด้วยการไม่ได้รับการต่อสัญญาใหม่ ทั้งนี้ในระหว่างเดือนกรกฎาคม – กันยายน ปีที่ผ่านมา จำนวนแรงงานชั่วคราวในญี่ปุ่นมีจำนวน 17.79 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 34.5 ของกำลังแรงงานทั้งหมด โดยจากการคาดการณ์ของกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคมของญี่ปุ่นนั้น แรงงานชั่วคราวในประเทศอาจจะต้องตกงานกว่า 85,012 คน ระหว่างเดือนตุลาคม 2551 – มีนาคม 2552[16]

อนึ่ง ผลการสำรวจของบริษัทวิจัยในญี่ปุ่น ได้เปิดเผยว่า การจ้างงานของบริษัทต่างๆ ราว 10,700 แห่ง ระหว่างเดือนธันวาคม 2551-ต้นเดือนมกราคม 2552 นี้ พบว่า ร้อยละ 15.4 มีการปรับลดจำนวนพนักงานไปแล้ว และพบว่าร้อยละ 60 ของบริษัทที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมยานยนต์กำลังพิจารณาที่จะปลดลดพนักงาน โดยส่วนใหญ่จะเป็นลูกจ้างชั่วคราว[17] ทั้งนี้

---

[14] "โตโยต้าเตรียมเด้งนายใหญ่สังเวยขาดทุนครั้งแรกในรอบ 70 ปี". *โพสต์ทูเดย์*. 5 มกราคม 2552. *http://www.posttoday.com/international.php?id=24256.*

[15] "เศรษฐกิจ 'ญี่ปุ่น' ถดถอยสุดกู่ ส่งออกทรุด-ตกงานล้นเมือง". *โพสต์ทูเดย์*. 15 มกราคม 2551. *http://www.thainewsland.com/?l=th&a=365645.*

[16] "วิกฤตเศรษฐกิจส่งผลให้แรงงานชั่วคราวในญี่ปุ่นตกงานกว่า 85,000 คน". *ประชาไท*. 10 มกราคม 2552. *http://www.prachatai.com/05web/th/home/15042.*

[17] "บริษัทญี่ปุ่นปลดคนงานอื้อ! เปิดให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต". *ไทยรัฐ*. 25 มกราคม 2552. *http://www.thairath.co.th/online.php?section=newsthairathonline&content=118618.*

แม้แต่ บริษัท Toyota บริษัทผลิตรถยนต์ที่ใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่นก็กำลังพิจารณาปลดพนักงานชั่วคราวภายในประเทศ 3,000 คน และพนักงานประจำในอเมริกาเหนือและอังกฤษ 1,000 คน ขณะที่ บริษัท Honda กำลังจะปลดพนักงานชั่วคราว 1,210 คน บริษัท Nissan และ บริษัท Mitsubishi มีแผนปลดพนักงาน 1,000 คนและ 1,100 คน ตามลำดับ[18] ส่วนบริษัท Mazda มีแผนที่จะลดตำแหน่งงานชั่วคราว 1,300 ตำแหน่ง และบริษัท Isuzu วางแผนลดตำแหน่งงานลง 1,400 ตำแหน่ง

นอกจากนี้ บริษัทอิเล็กทรอนิกส์รายใหญ่ของญี่ปุ่นซึ่งได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจโลกชะลอตัวก็มีแผนปรับลดพนักงานจำนวนหนึ่งออก อาทิ บริษัทโซนี่ ที่ประกาศปรับลดพนักงาน 16,000 คนทั่วโลก[19] รวมทั้งวางแผนลดการลงทุนในด้านเครื่องใช้ไฟฟ้าลงร้อยละ 30 และจะปิดโรงงานร้อยละ 10 จากปัจจุบันที่มีอยู่ 57 แห่งทั่วโลก ส่วนบริษัทผู้ผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์อื่นๆ ที่มีแผนปรับลดพนักงาน ได้แก่ บริษัท TDK ผู้ผลิตฮาร์ดดิสก์วางแผนปลดพนักงานชั่วคราวในจีนจำนวน 10,000 คน ในปี 2552 และบริษัท Rohm ผู้ผลิตเซมิคอนดัคเตอร์รายใหญ่จะปลดพนักงานจำนวน 1,000 คน รวมถึงบริษัท Hitashi ที่จะลดตำแหน่งงาน 7,000 ตำแหน่ง

อย่างไรก็ดี รัฐบาลญี่ปุ่นได้แถลงว่าอัตราการว่างงานประจำเดือนธันวาคม 2551 ได้เพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 4.4 จากร้อยละ 3.9 ในเดือนพฤศจิกายนของปีเดียวกัน ซึ่งเป็นการเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 0.5 เร็วที่สุดเป็นครั้งแรกในรอบ 41 ปี ทั้งนี้หากคิดเป็นตัวเลข ในเดือนธันวาคมมีผู้ว่างงานรวม 2.7 ล้านคน เพิ่มขึ้น 390,000 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 16.9 จากระยะ 1 ปีก่อนหน้านี้[20]

การใช้จ่ายภาคครัวเรือน (Household Spending)

การใช้จ่ายภาคครัวเรือนของญี่ปุ่น[21]ถือเป็นดัชนีเศรษฐกิจที่สำคัญของญี่ปุ่นและเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของ

---

[18] "Layoffs dash Japan myth of job for life". *Global Nation. 10 January 2009*. *http://globalnation.inquirer.net/news/news/view/20081228-180334/Layoffs-dash-Japan-myth-of-job-for-life*.

[19] แบ่งเป็นพนักงานประจำ 5% หรือราว 8,000 คนและเลิกจ้างพนักงานชั่วคราวอีก 8,000 คน จาก "โซนี่ปิด รง.-ปลดคนลอตใหญ่ ลางร้ายแบรนด์อิเล็กฯ แดนซามูไร". *ประชาชาติธุรกิจ*. 4062 (15 ธันวาคม 2551): 26.

[20] "ตัวเลขเศรษฐกิจญี่ปุ่นยังย่ำแย่ บ.ใหญ่ก็กำไรหดเร่งปลดคน". *ผู้จัดการออนไลน์*. 31 มกราคม 2552. *http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=9520000011320*.

[21] ดูกราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายภาคครัวเรือนระหว่างเดือนธันวาคม 2550-เดือนตุลาคม 2551 ในภาคผนวก ก

ประเทศให้เจริญเติบโต ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 55 ของ GDP โดยรายได้โดยเฉลี่ยรายเดือนของครัวเรือนอยู่ที่ 969,449 เยน ทั้งนี้ในเดือนธันวาคม 2551 การใช้จ่ายภาคครัวเรือนลดลงร้อยละ 4.6 เมื่อเทียบกับระยะเดียวกันในปี 2550 เป็นการลดลงครั้งแรกในรอบ 2 ปี 3 เดือน[22] ทั้งนี้กระทรวงกิจการภายในและสื่อสารของญี่ปุ่นระบุว่า การใช้จ่ายเพื่อซื้อเสื้อผ้าและรองเท้าลดลงร้อยละ 8.4 จากปีก่อน ส่วนการใช้จ่ายด้านสุขภาพและการแพทย์ลดลงร้อยละ 7.6 ขณะที่การใช้จ่ายเฟอร์นิเจอร์และสินค้าภายในบ้านลดลงร้อยละ 6.4 และการใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยหดตัวลงร้อยละ 9.7[23] การใช้จ่ายที่ลดลงสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนระมัดระวังการใช้จ่ายอันเกี่ยวเนื่องกับครัวเรือน อันได้แก่ เสื้อผ้าและเครื่องแต่งกาย การซื้อเฟอร์นิเจอร์ใหม่ การเช่าบ้าน การซื้อที่ดิน กิจกรรมบันเทิง การศึกษา เป็นต้น ซึ่งสาเหตุที่การใช้จ่ายภาคครัวเรือนลดลงก็คือ พนักงานบริษัทได้รับจำนวนโบนัสลดลง เนื่องจากผลประกอบการไม่ดีประกอบกับสังคมญี่ปุ่นมีจำนวนผู้สูงอายุมากจึงทำให้มีการระมัดระวังเรื่องค่าใช้จ่ายมากขึ้น

การปิดกิจการของบริษัทเอกชนในญี่ปุ่น

จากการเปิดเผยของ Teikoku Databank Ltd. ที่ได้รวบรวมข้อมูลบริษัทล้มละลายของญี่ปุ่นนั้น[24] พบว่า เดือนธันวาคม ปี 2551 บริษัทเอกชนญี่ปุ่นล้มละลายเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 28.7 เมื่อเทียบกับเดือนเดียวกันในปี 2550 มีจำนวน 1,147 บริษัท ทั้งนี้ในปี 2551[25] มีบริษัทเอกชนล้มละลายเพิ่มขึ้นร้อยละ 11 เพิ่มมากขึ้นที่สุดในรอบ 8 ปี ซึ่งในจำนวนนี้เป็นบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จำนวน 33 บริษัท นับเป็นจำนวนมากที่สุดนับตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2[26] อันเป็นผลจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยที่ได้เริ่มมาตั้งแต่ไตรมาสที่ 3 ของปี 2551

อย่างไรก็ดี สำหรับธุรกิจที่มีการล้มละลายเพิ่มขึ้นมากที่สุด คือ ภาคอสังหาริมทรัพย์และภาคก่อสร้าง ซึ่งมียอด

---

[22] สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง ณ กรุงโตเกียว. “สรุปเศรษฐกิจญี่ปุ่น ณ สิ้นปี 2551 และแนวโน้มปี 2552 “ยิ่งถดถอยลึกมากขึ้น””. *สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง*. 10มีนาคม 2552. http://www.fpo.go.th/content.php?action=view&section=6600000000&id=21695.

[23] “ญี่ปุ่นเผยยอดการใช้จ่ายภาคครัวเรือนเดือนธ.ค.ดิ่ง 4.6% หนักกว่าคาดการณ์”. *Infoquest*. 31 มกราคม 2552. http://www.ryt9.com/s/iq03/513444/.

[24] ดูกราฟแสดงจำนวนบริษัทล้มละลายในปี 2551 ในภาคผนวก ข

[25] สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง ณ กรุงโตเกียว. “รายงานภาวะเศรษฐกิจญี่ปุ่น ประจำสัปดาห์ที่ 12-16 มกราคม 2552”. *สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง*. 17 มกราคม 2552. *http://www.fpo.go.th/scripts/getpdf.php?id=2802*.

[26] “More firms go bankrupt in Japan”. *BBC NEWS*. 15 January 2009. http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/7826009.stm.

บริษัทล้มละลายเพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 24.1 และร้อยละ 11.1 ตามลำดับ เนื่องจากขาดสภาพคล่อง ในขณะที่จำนวนพนักงานที่ได้รับผลจากการล้มละลายของบริษัทเหล่านี้มีจำนวน 152,574 คน เพิ่มขึ้นร้อยละ 24.6 เมื่อเทียบกับระยะเดียวกันของปีก่อน[27]

มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจภายใต้รัฐบาล Aso เพื่อรับมือกับวิกฤตเศรษฐกิจโลก

นาย Taro Aso นายกรัฐมนตรีคนที่ 92 ซึ่งรับตำแหน่งมาตั้งแต่วันที่ 24 กันยายน 2551 หลังนายกรัฐมนตรี Yasuo Fukuda ลาออก นาย Aso ต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งปัญหาทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ซึ่งความจำเป็นเร่งด่วนในฐานะผู้นำประเทศขณะนี้ก็คือ การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจที่มีแนวโน้มว่าจะเลวร้ายยิ่งขึ้น อันเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจโลกที่ชะลอตัว ทั้งนี้รัฐบาลภายใต้การนำของนาย Aso ได้แถลงมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจชุดที่สองเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนจากวิกฤตทางการเงินของโลก หลังจากที่รัฐบาลก่อนหน้านี้ได้ออกมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยใช้งบประมาณสนับสนุนพิเศษ (Supplementary Budget) จำนวน 1.8 ล้านล้านเยน เพื่อช่วยเหลือทางการเงินแก่ SMEs

สำหรับมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจชุดที่สอง ซึ่งรัฐบาลได้แถลงเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2551 นั้น ใช้งบประมาณประมาณ 27 ล้านล้านเยน โดยแหล่งเงินงบประมาณ จะนำมาจากงบประมาณพิเศษ (Special Account) และเงินงบประมาณโครงการ Fiscal Investment and Loan Programme (FILP) ซึ่งรัฐบาลกลางได้จัดสรรงบประมาณแก่ FILP เป็นประจำทุกปี ให้แก่หน่วยงานของรัฐ/รัฐบาลท้องถิ่น/สถาบันการเงินเฉพาะกิจของรัฐที่ดำเนินการตามนโยบายรัฐบาล ทั้งนี้มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจชุดที่สองมีรายละเอียดที่สรุปได้ดังนี้

1) ขยายเวลา/ขยายฐานการลดภาษีสำหรับผู้กู้เงินเพื่อที่อยู่อาศัย จากเดิมที่จะหมดอายุลงในสิ้นปี 2551
2) แจกเงินครัวเรือนโดยตรง ซึ่งหากคำนวณจากจำนวนครัวเรือนทั้งหมดเมื่อเดือนมีนาคม 2551 แต่ละครัวเรือนจะได้รับเงินสนับสนุนประมาณ 38,000 เยนต่อหนึ่งครัวเรือนต่อ 1 ปี
3) จะลดจากภาษีรายได้และภาษีที่อยู่อาศัย โดยจะมีการเพิ่มเพดานการลดภาษีสูงสุดอีก 6 ล้านเยน
4) ลดค่าใช้บริการทางด่วนของท้องถิ่นในวันเสาร์ อาทิตย์ และวันหยุดราชการ โดยเก็บค่าบริการสูงสุดเพียง 1,000

[27] "บริษัทญี่ปุ่นล้มละลายสูงสุดในรอบ 5 ปี". *Money Channel*. 15 มกราคม 2552. *www.moneychannel.co.th/Menu6/Moneyline/tabid/89/newsid491/76671/Default.aspx*.

เยน รวมไปถึงการลดค่าบริการร้อยละ 30 ให้แก่ผู้ใช้บริการในวันธรรมดาด้วย ซึ่งต้องใช้งบประมาณ 500 พันล้านเยน โดยจะเริ่มดำเนินการภายในสิ้นปีนี้จนถึงสิ้นปี 2553

5) ลดเงินเบี้ยประกันการว่างงาน (National Unemployment Insurance) ให้สิ่งจูงใจบริษัทรับคนงานนอกเวลาทำงานมาเป็นพนักงานประจำมากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนการจ้างงานในวิสาหกิจขนาดเล็กในต่างจังหวัดให้มีงานทำจำนวน 600,000 คน
6) อุดหนุนเงินแก่เทศบาลต่างๆ จำนวน 600 พันล้านเยน เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจในภูมิภาคที่ปัจจุบันกำลังประสบภาวะถดถอยทั่วประเทศ
7) หลังจากนี้อีก 3 ปี จะพิจารณาลดภาษีต่างๆ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ แต่หลังจาก 3 ปีเป็นต้นไปจะปฏิรูปภาษีใหม่ โดยขึ้นภาษีบริโภคเพื่อนำเงินรายได้มาเป็นค่าใช้จ่ายด้านประกันสังคมที่กำลังเพิ่มขึ้นจากการเป็นสังคมที่มีคนแก่มากขึ้น

ต่อมา รัฐบาลญี่ปุ่นได้ประกาศเพิ่มงบประมาณของนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจเพิ่มเติมหลังจากที่ได้ประกาศมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจชุดที่ 2 ไป ทั้งนี้ก็เพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงานในภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว โดยงบประมาณเพิ่มเติมครั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 23 ล้านล้านเยน ดังนี้

1) งบประมาณเพื่อสนับสนุนการว่าจ้างงานมีจำนวนรวม 10 ล้านล้านเยน ดังนี้

1.1 งบประมาณเพื่อช่วยเหลือการดำรงชีวิตของประชาชน จำนวน 6 ล้านล้านเยนที่ได้ประกาศเมื่อเดือนตุลาคมที่ผ่านมา

1.2 งบประมาณเพื่อสนับสนุนการว่าจ้างงานจำนวน 1 ล้านล้านเยน เพื่อจัดตั้งกองทุนสำหรับผู้หางาน และสนับสนุนผู้ตกงานระหว่างหางานใหม่

1.3 งบประมาณเพื่อช่วยเหลือท้องถิ่นจำนวน 1 ล้านล้านเยนเพื่อสนับสนุนการดำเนินการโครงการสาธารณูปโภคต่างๆ

1.4 เงินทุนสำรองเพื่อรับมือต่อสภาวะฉุกเฉินทางเศรษฐกิจจำนวน 1 ล้านล้านเยน

1.5 เงินงบประมาณในการลดภาษีสำหรับผู้ที่มีภาระต้องผ่อนชำระหนี้ที่อยู่อาศัยจำนวน 1 ล้านล้านเยน

2) งบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหาในภาคการเงินรวมจำนวน 13 ล้านล้านเยน แบ่งได้ดังนี้

2.1 งบประมาณในการอัดฉีดเงินให้แก่สถาบันการเงินจำนวน 10 ล้านล้านเยน เพื่อช่วยเหลือสถาบันการเงินท้องถิ่นที่มีปัญหาขาดสภาพคล่อง

2.2 งบประมาณเพื่อเข้าซื้อหุ้นกู้ของบริษัทต่างๆ จำนวน 2 ล้านล้านเยน ซึ่งจะดำเนินการ

โดย Development Bank of Japan (DBJ) ซึ่งเป็นสถาบันการเงินเฉพาะกิจของญี่ปุ่นแห่งหนึ่ง

2.3 งบประมาณเพื่อให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่บรรดาบริษัท จำนวน 1 ล้านล้านเยน ซึ่งจะดำเนินการโดย Development Bank of Japan (DBJ) เช่นเดียวกัน

นอกจากมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจข้างต้นแล้ว รัฐบาลญี่ปุ่น ยังได้ประกาศมาตรการล่าสุด เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2552 โดยกระทรวงเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรม (Ministry of Economy, Trade and Industry - METI) ได้เสนอให้อัดฉีดสภาพคล่องแก่บริษัทเอกชนที่ประสบปัญหาทางการเงิน อันเนื่องมาจากผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจโลก ทั้งที่จดทะเบียนและบริษัทที่ไม่ได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ไม่ระบุว่าเป็นสาขาใด ทั้งภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing) และภาคบริการ (Services) รายละเอียดสรุปได้ ดังนี้

1) จัดงบประมาณ 1.5 ล้านล้านเยนให้ธนาคารเพื่อการลงทุนเพื่อพัฒนา (Development Bank of Japan) สถาบันเฉพาะกิจของรัฐเข้าซื้อหุ้นบริษัทเอกชนที่ประสบปัญหาทางการเงิน

2) จัดสรรเงินกู้เพื่อปล่อยแก่บริษัทเอกชน แบ่งเป็นบริษัทรายใหญ่จำนวน 3 ล้านล้านเยน และ SMEs จำนวน 10 ล้านล้านเยน ซึ่งกระทรวงเศรษฐกิจ การค้าและอุตสาหกรรม (METI) กำหนดว่า บริษัทที่ต้องการขอรับความช่วยเหลือเงินทุนจากรัฐบาลต้องจัดทำแผนฟื้นฟูกิจการ 3 ปี เสนอก่อน โดยเริ่มใช้ผลบังคับตั้งแต่ 30 มกราคม 2552 เป็นต้นไป และ

3) จัดสรรเงินเพื่อค้ำประกันสินเชื่อจำนวน 20 ล้านล้านเยน ผ่าน Japan Finance Corporation (JFC)[28]

อย่างไรก็ดี นโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลที่ใช้งบประมาณพิเศษจำนวนสูงถึงหลายร้อยล้านล้านเยนนั้นได้สร้างความวิตกกังวลว่าจะกระทบกับสถานะทางการเงินการคลังของประเทศ เนื่องจากหนี้สาธารณะของรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นของประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบันนั้นสูงกว่า GDP ของประเทศแล้วเกือบร้อยละ 50[29] ซึ่งการเพิ่มการใช้จ่ายของรัฐบาลเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ

---

[28] สถาบันเฉพาะกิจของรัฐบาลใหม่ที่เริ่มดำเนินการเมื่อ 1 ตุลาคม 2551โดยเกิดจากการควบรวมของสถาบันการเงินเฉพาะกิจจำนวน 4 แห่ง อันได้แก่ 1. Japan Bank of International Cooperation: JBIC 2. บรรษัทเงินทุนเพื่อลูกค้าขนาดย่อมหรือ Micro Credit (National Life Finance Corporation) 3. บรรษัทเงินทุนเพื่อธุรกิจขนาดกลางและย่อม (Japan Finance Corporation for Small and Medium Enterprises) 4. บรรษัทเงินทุนเพื่อการเกษตร ป่าไม้และประมง (Agriculture, Forestry, and Fisheries Finance Corporation) ทั้งนี้ JFC ได้แบ่งหน้าที่ออกเป็น 4 ฝ่ายใหญ่ตามหน้าที่เดิมของแต่ละหน่วยงาน

[29] นกุล ว่องฐิติวงศ์. “นโยบายการคลังทางเลือกของประชาชน”. *มติชนสุดสัปดาห์*. 1478(12-18 ธันวาคม 2551): 46.

ทำให้รัฐบาลต้องระดมทุนด้วยการออกพันธบัตรเงินกู้เพิ่มเติม อันจะยิ่งเป็นการเพิ่มหนี้สินของรัฐบาลให้สูงขึ้นอีก นอกจากนี้ ยังสร้างความไม่พอใจต่อนโยบายแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของรัฐบาล โดยเฉพาะมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการแจกเงินให้แก่ภาคครัวเรือน ซึ่งถูกมองว่าไม่มีความจำเป็นและไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ส่งผลให้คะแนนนิยมของรัฐบาลเหลือเพียงร้อยละ 21จากการสำรวจความเห็นของผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งระหว่างวันที่ 6-7 ธันวาคม 2551 ที่ผ่านมา[30]

สำหรับ นโยบายอัดฉีดสภาพคล่องแก่บริษัทเอกชน ด้วยการเข้าซื้อหุ้นบริษัทเอกชนที่ประสบปัญหาทางการเงิน นับเป็นมาตรการในการดำเนินความพยายามแก้ไขปัญหาตลาดสินเชื่อตึงตัว ซึ่งเป็นผลให้อุตสาหกรรมสำคัญของประเทศขาดสภาพคล่องอย่างรุนแรง ส่วนการอัดฉีดสภาพคล่องด้วยการจัดสรรเงินกู้ให้แก่บริษัทเอกชนนั้นมีความหมายต่อการอยู่รอดของบริษัทเหล่านั้นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กของญี่ปุ่น ซึ่งจ้างแรงงานประมาณร้อยละ 70 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ ทั้งนี้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กส่วนใหญ่จะเป็นซัปพลายเออร์ให้แก่บริษัทอุตสาหรรมขนาดใหญ่ โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมยานยนต์และอุตสาหกรรมไฮเทค ซึ่งเมื่อการส่งออกของผลผลิตอุตสาหกรรมเหล่านี้หดตัวลง วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กในฐานะซัปพลายเออร์จึงได้รับผลกระทบรุนแรงตามไปด้วย[31]

อย่างไรก็ตาม งบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจดังกล่าว ปัจจุบันยังอยู่ในระหว่างการพิจารณาของรัฐสภา และกำลังประสบปัญหาเนื่องจากเกิดการตีรวนของพรรค Democratic Party of Japan: DPJ ฝ่ายค้านซึ่งมีเสียงข้างมากในสภาสูง ที่ไม่ยอมผ่านงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ กรณีอื้อฉาวของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังที่เมาระหว่างการประชุม G7 ทำให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังต้องประกาศลาออกจากตำแหน่ง ซึ่งผู้ที่ได้รับมอบหมายให้กำกับดูแลกระทรวงการคลังคือ นาย Yaoru Yosano ซึ่งเป็นผู้ที่มีอายุมาก สุขภาพไม่ดี รวมทั้งมีภาระในการดูแลกระทรวง State Minister in Charge of Economic and Fiscal Policy อยู่แล้ว ทำให้การแก้ไขปัญหา

[30] สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง. "น.ส.พ.หลายฉบับวิจารณ์รัฐบาลของ นรม. Taro Aso". *สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง ณ กรุงโตเกียว*. 10 มกราคม 2552. *http://www.thaiceotokyo.jp/th/index.php?option=com_content&view=article&id=170:-taro-aso-&catid=54:2008-12-04-06-12-14&Itemid=172*.

[31] "รัฐบาลญี่ปุ่นทุ่มเงิน 1.5 ล้านล้านเยน ซื้อหุ้นบริษัทธุรกิจที่เจอ 'สินเชื่อตึงตัว'". *ผู้จัดการออนไลน์*. 27 มกราคม 2552. *http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=9520000009828*.

เศรษฐกิจของญี่ปุ่นนอกจากจะไม่มีประสิทธิภาพ ยังอาจจะไม่ทันการณ์กับภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

ภาวะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่น: ผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย

เมื่อวิกฤตเศรษฐกิจโลกเริ่มเกิดขึ้นจากสหรัฐฯ และลุกลามไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก ไม่เว้นแม้แต่ญี่ปุ่นที่อยู่ในภาวะเศรษฐกิจถดถอย และมีแนวโน้มว่าเศรษฐกิจของญี่ปุ่นจะชะลอตัวลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากการที่เศรษฐกิจญี่ปุ่นประสบกับภาวการณ์ชะลอตัว และเริ่มเข้าสู่ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจทำให้เกิดผลกระทบต่อเนื่องมายังไทย ไม่ว่าจะเป็นในด้านการส่งออก การลงทุน การจ้างงาน และการท่องเที่ยว กล่าวคือ

ผลกระทบต่อภาคการส่งออก

ญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกอันดับ 2 ของไทย รองจากสหรัฐฯ โดยมีจีนตามมาอยู่ในอันดับ 3 โดยในปี 2550 การค้าระหว่างไทย-ญี่ปุ่นมีมูลค่าทั้งสิ้น 46,358.44 ล้านเหรียญสหรัฐฯ เติบโตกว่าร้อยละ 10 จากปี 2549 อีกทั้งในช่วง 8 เดือนแรกของปี 2551 การค้าไทย-ญี่ปุ่น มีมูลค้าการค้ารวมทั้งสิ้น 35,924.08 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.25 จากช่วงเดียวกันของปี 2550[32] การขยายตัวทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่กำลังชะลอตัวในปัจจุบันซึ่งถือเป็นตลาดส่งออกหลักของประเทศคิดเป็นสัดส่วนกว่าร้อยละ 11 ของการส่งออกทั้งหมดของไทย ซึ่งคาดว่าน่าจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อภาคการส่งออกสินค้าของไทย เนื่องจากเศรษฐกิจญี่ปุ่นประสบภาวะถดถอยในปี 2544 ส่งผลให้สินค้าส่งออกสำคัญของไทยไปญี่ปุ่นหลายรายการในปีเดียวกันได้ชะลอตัวลง ได้แก่ แผงวงจรไฟฟ้า เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ อุปกรณ์กึ่งตัวนำทรานซิสเตอร์และไดโอด เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์พลาสติก และเหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น ทำให้คาดว่าสินค้าส่งออกของไทยไปญี่ปุ่นข้างต้นจะชะลอตัวลงตามภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยของญี่ปุ่น

สำหรับสินค้าส่งออกในกลุ่มสินค้าอาหารที่สำคัญของไทยไปญี่ปุ่น เช่น กุ้งแปรรูปและอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป จะยังขยายตัวได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสินค้าอาหารยังมีความต้องการการบริโภคและได้รับประโยชน์ด้านภาษีภายใต้กรอบข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ซึ่งส่งผลให้มีการลด/ยกเลิกภาษีหรือกำหนดโควตาพิเศษระหว่างไทยและญี่ปุ่น (โดยครอบคลุมสินค้าในหมวด

[32] ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. “จับตาเศรษฐกิจญี่ปุ่นชะลอตัว: กระทบการส่งออกไทย”. *มองเศรษฐกิจ*. 15 ตุลาคม 2551. ปีที่ 14 ฉบับที่ 2318.

เกษตรและสินค้าอุตสาหกรรม เช่น กุ้งแปรรูป ผัก ผลไม้ แปรรูป ผลไม้กระป๋อง สิ่งทอ/เครื่องนุ่งห่ม และอัญมณี/เครื่องประดับ) ทำให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม อุตสาหกรรมเกษตรแปรรูปอาจจะได้รับผลกระทบจากตลาดญี่ปุ่นในขณะนี้ ตัวอย่างเช่น อุตสาหกรรมสับปะรดกระป๋อง ที่ผู้ส่งออกบางบริษัทได้รับผลกระทบจากปัญหาที่ลูกค้าไม่ยอมชำระเงิน ปัญหายกเลิกการสั่งซื้อ และปัญหาการเจรจาต่อรองราคาให้ปรับลดลงจากที่ได้ตกลงไว้ตอนต้น ซึ่งถ้าผู้ส่งออกไม่ยอมรับข้อเสนอลูกค้าก็อาจจะยกเลิกการสั่งซื้อ ดังนั้น ผู้ส่งออกจึงต้องยอมปรับลดราคาลง เพื่อให้ส่งสินค้าออกไปได้ แม้ว่าจะทำให้ผลประกอบการลดลงก็ตาม ส่วนสมาคมอาหารแช่เยือกแข็งไทย กลุ่มซูริมิและผลิตภัณฑ์ปลา ก็ได้รับผลกระทบจากปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเช่นกัน โดยญี่ปุ่นซึ่งเป็นผู้นำเข้าซูริมิรายใหญ่ของไทย ชะลอการสั่งซูริมิตลอด 3 เดือน (ตุลาคม-ธันวาคม 2551) ที่ผ่านมา และแนวโน้มราคาซูริมิก็ตกต่ำอย่างต่อเนื่อง

สำหรับการแก้ปัญหาผลกระทบจากการชะลอตัวของตลาดส่งออก ผู้ประกอบการควรกำหนดกลยุทธการดำเนินธุรกิจเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่เกิดจากผลกระทบทางการค้า โดยผู้ประกอบการที่ไม่สามารถเก็บเงินจากลูกค้าต่างประเทศ บางรายลูกค้ายืดเวลาการจ่ายเงิน ถูกยกเลิกการสั่งซื้อ ขอเจรจาราคาสินค้าใหม่ เนื่องจากที่ผ่านมาผู้ส่งออกจะขายสินค้าเป็นตั๋วสินค้ามากกว่าเปิด L/C ทำให้ความเสี่ยงจากการได้รับเงินมีสูงกว่า ดังนั้น ผู้ส่งออกควรมีการปรับตัวหันมาค้าขายเป็นเงินสด และเปิด L/C ของการขายสินค้ามากขึ้น เพื่อลดความเสี่ยงลง หรือการซื้ออัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า (Forward Exchange) อีกทั้งผู้ประกอบการอาจจะมองหาตลาดเป้าหมายที่มีศักยภาพและกำลังการซื้อสูง เช่น ประเทศในตะวันออกกลาง จีน อินเดีย เป็นต้น

ผลกระทบต่อการลงทุน

ภาวะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่นในปัจจุบัน และแนวโน้มเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่คาดว่าจะชะลอตัวอย่างต่อเนื่องในปี 2552 เป็นปัจจัยเชิงลบที่จะส่งผลให้ธุรกิจญี่ปุ่นชะลอการลงทุนใหม่หรือชะลอแผนการขยายการลงทุนเพื่อรักษาสภาพคล่องทางการเงินในภาวะที่ผลประกอบการของธุรกิจปรับลดลงตามภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งคาดว่าอาจส่งผลกระทบต่อภาคการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นในประเทศไทยตามมาด้วย จากรายงานล่าสุดของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) เปิดเผยว่าในเดือนมกราคม-พฤศจิกายน 2551 [33] ญี่ปุ่นถือเป็นประเทศหลักที่เข้ามาลงทุนไทยมีมูลค่าสูงเป็นอันดับ 1 โดยในปี 2550 ญี่ปุ่นมีสัดส่วนการ

[33] ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. “เศรษฐกิจญี่ปุ่นเข้าสู่ภาวะถดถอย...จับตาแนวโน้มการลงทุนญี่ปุ่นในไทยปี 52”. *มองเศรษฐกิจ*. 19 ธันวาคม 2551. ปีที่ 14 ฉบับที่ 2382.

ลงทุนในประเทศไทยเกือบร้อยละ 30 ของการลงทุนทั้งหมดจากต่างประเทศ ขณะที่ในช่วง 11 เดือนแรกของปี 2551 มีโครงการที่ยื่นของส่งเสริมการลงทุนจากนักลงทุนญี่ปุ่นจำนวน 307 โครงการ มูลค่าการลงทุนทั้งสิ้น 97,646 ล้านบาท เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้า จำนวนโครงการของญี่ปุ่นในไทยเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.4 ขณะที่มูลค่าโครงการลงทุนลดลงร้อยละ 30 จากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา โดยอุตสาหกรรมที่นักลงทุนญี่ปุ่นให้ความสนใจมาลงทุนในไทยมากที่สุดยังคงยังคงเป็นอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนโลหะและยานพาหนะ

สำหรับในปี 2552 คาดว่า แนวโน้มการลงทุนของนักลงทุนญี่ปุ่นในไทยน่าจะชะลอตัวต่อเนื่องไปจนถึงครึ่งแรกของในปี 2552 ทั้งนี้อุตสาหกรรมสำคัญที่น่าจะได้รับผลกระทบจากการชะลอตัว ได้แก่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมยานยนต์ชิ้นส่วนยานพาหนะ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์ซึ่งอาจได้รับผลกระทบจากปัญหาภาคอุตสาหกรรมรถยนต์ค่าย Big Threeของสหรัฐฯ ซึ่งก็คือ General Motors, Ford และ Chrysler ที่ต้องประสบปัญหาจนอาจส่งผลให้เกิดภาวะล้มละลาย และอาจลุกลามไปยังอุตสาหกรรมยานยนต์ของโลก โดยอาจส่งผลให้ค่ายรถยนต์อื่น ๆ ของต่างประเทศ รวมทั้งค่ายรถยนต์ญี่ปุ่นที่อาจต้องได้รับผลกระทบไปด้วย โดยเฉพาะผลกระทบด้านห่วงโซ่การผลิตที่อาจจะมีร่วมกันระหว่างค่ายรถยนต์ต่าง ๆ ซึ่งอาจทำให้ค่ายรถยนต์ญี่ปุ่นต้องชะลอแผนการลงทุนออกไป การลงทุนของญี่ปุ่นในอุตสาหกรรมยานยนต์ในไทยจึงชะลอลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

อย่างไรก็ตาม บริษัท Toyota ผู้ผลิตรถยนต์ที่มียอดจำหน่ายสูงสุดอันดับ 1 ของญี่ปุ่น และบริษัท Nissan ผู้ผลิตรถยนต์ที่มียอดขายอันดับ 3 ของญี่ปุ่น เปิดเผยว่าจากปัญหาวิกฤตการเงินโลกทำให้ยอดจำหน่ายรถยนต์ในญี่ปุ่นของทั้ง 2 บริษัทลดลง ซึ่งทำให้บริษัท Toyota ต้องปรับตัวโดยการลดปริมาณการผลิตรถยนต์ในเดือนตุลาคม 2551 เหลือ 341,948 คัน ลดลงร้อยละ 17 เทียบกับเดือนตุลาคม ปี 2550 ขณะที่บริษัท Nissan ลดปริมาณการผลิตรถยนต์ลงเหลือ 100,096 คัน ลดลงร้อยละ 11[34] สำหรับบริษัท Honda ผู้ผลิตรถอันดับ 2 ของญี่ปุ่นตัวเลขการผลิตทั่วโลกเมื่อเดือนพฤศจิกายนลดลงร้อยละ 9.9 ซึ่งถือเป็นการลดลงของยอดผลิตมากที่สุดในรอบ 5 ปี ซึ่งจากความวิกฤตของอุตสาหกรรมยานยนต์นี้ ทำให้เกิดผลกระทบมาถึงไทยในด้านการลงทุน ยกตัวอย่างเช่น บริษัท Suzuki จะเลื่อนแผนการสร้างโรงงานในไทยในปี 2553 เนื่องจาก

[34] The Asian Wall Street Journal. “โตโยต้าและนิสสันในญี่ปุ่นลดปริมาณการผลิตรถยนต์”. *ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย*. 28 พฤศจิกายน 2551. *http://www.exim.go.th/NewsInfo/newsInfoDetail.aspx?id=4623*.

สถานการณ์ต่าง ๆ ไม่เอื้ออำนวย จึงต้องชะลอแผนไปก่อน

ทั้งนี้ วิกฤตเศรษฐกิจโลกที่อาจส่งผลกระทบต่อบริษัทแม่ในญี่ปุ่นทั้งด้านสภาพคล่องทางการเงินและความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะปัญหาจากภาคส่งออกที่ชะลอตัว อาจทำให้บริษัทแม่ในญี่ปุ่นต้องลดการผลิตหรือชะลอแผนการขยายการลงทุนในไทยเพื่อรักษาสภาพคล่องทางการเงินและลดต้นทุนการผลิต ซึ่งไทยถือเป็นหนึ่งในฐานการผลิตสำคัญในภูมิภาคที่ญี่ปุ่นเข้ามาลงทุนค่อนข้างมาก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์ อย่างไรก็ตาม นโยบายการกระตุ้นการลงทุนปี 2551-2552[35] ของทางการไทยซึ่งประกาศให้เป็น “ปีแห่งการลงทุน” โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ได้กำหนดมาตรการพิเศษเพื่อดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัว โดยผู้ประกอบการที่ยื่นขอรับส่งเสริมการลงทุนภายในวันที่ 31 ธันวาคม 2552 จะได้รับสิทธิประโยชน์สูงสุด ได้แก่ การยกเว้นภาษีนำเข้าเครื่องจักร การยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลเป็นเวลา 8 ปี ทุกเขตที่ตั้ง สิทธิลดหย่อนภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราร้อยละ 50 เป็นเวลา 5 ปี อนุญาตให้หักค่าขนส่ง ค่าไฟฟ้า และค่าประปา 2 เท่า รวมทั้งอนุญาตให้หักค่าติดตั้งหรือก่อสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกจากกำไรสุทธิไม่เกินร้อยละ 25 ของเงินลงทุน นอกเหนือจากการหักค่าเสื่อมราคาปกติ ซึ่งมาตรการต่าง ๆ ข้างต้นจะส่งผลให้เกิดการขยายการลงทุนในระยะยาว นอกจากนี้ยังมีปัจจัยสนับสนุนด้านสิทธิประโยชน์ภายใต้กรอบข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ซึ่งผู้ประกอบการญี่ปุ่นสามารถใช้ประโยชน์จากการเข้ามาลงทุนจัดตั้งฐานการผลิตในไทยและส่งออกสินค้าประเภทกึ่งวัตถุดิบ/สำเร็จรูปกลับไปที่ญี่ปุ่นโดยได้รับสิทธิประโยชน์ด้านภาษี ทำให้ไทยถือเป็นแหล่งลงทุนหนึ่งที่มีศักยภาพสำหรับญี่ปุ่น

อย่างไรก็ตาม คาดว่าสถานการณ์การลงทุนจากญี่ปุ่นในไทยอาจจะกลับฟื้นตัวในช่วงครึ่งหลังของปี 2552 ตามภาวะเศรษฐกิจโลกและแนวโน้มเศรษฐกิจญี่ปุ่นที่น่าจะปรับตัวดีขึ้นจากปัจจัยหนุนด้านมาตรการทางการเงินและการคลังของทางการญี่ปุ่นที่คาดว่าจะช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของญี่ปุ่นและช่วยเหลือภาคธุรกิจญี่ปุ่นให้มีฐานะทางการเงินดีขึ้นประกอบกับแผนการส่งเสริมการลงทุนจากรัฐบาลไทยระหว่างปี 2551-2552 รวมถึงข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ซึ่งน่าจะส่งผลกระตุ้นการลงทุนของญี่ปุ่นในไทยต่อไป

ผลกระทบต่อการจ้างงาน

เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2551 องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ได้แจ้งเตือนว่า

[35] ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. “เศรษฐกิจญี่ปุ่นเข้าสู่ภาวะถดถอย...จับตาแนวโน้มการลงทุนญี่ปุ่นในไทยปี 52”. *มองเศรษฐกิจ*. 19 ธันวาคม 2551. ปีที่ 14 ฉบับที่ 2382.

วิกฤตทางเศรษฐกิจโลกครั้งนี้จะทำให้จำนวนคนตกงานทั่วโลกภายในสิ้นปี 2552 เพิ่มขึ้นเป็น 210 ล้านคน นับเป็นอัตราการว่างงานของโลกซึ่งสูงที่สุดในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา[36] โดยส่วนใหญ่แรงงานที่ถูกเลิกจ้างคาดว่าจะมาจากกลุ่มอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมอัญมณี อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่จะประสบกับภาวการณ์ชะลอตัวชัดเจน หรือจากการหดตัวจากปีก่อนหน้า สำหรับไทยผลกระทบที่ได้จากวิกฤตเศรษฐกิจของญี่ปุ่นครั้งนี้ ทำให้ผู้ประกอบการบางรายได้เริ่มลดการทำงานล่วงเวลาลงหรือบางส่วนก็ปลดคนงานออก ยกตัวอย่างเช่น บริษัท Mitsubishi จะไม่ต่อสัญญาให้กับพนักงานเหมาจ้างค่าแรงหรือซับคอนแทรคที่ครบกำหนดในเดือนมกราคมนี้ จำนวนประมาณ 800-1,000 คน และจ่ายชดเชยตามกฎหมายแรงงาน จากเดิมที่บริษัทมีพนักงานกว่า 3,000 คน อย่างไรก็ตาม บริษัท Mitsubishi ก็ได้เปิดโอกาสให้พนักงานลาออกโดยสมัครใจ โดยบริษัทมีเงินช่วยเหลือนอกเหนือจากเงินชดเชยตามกฎหมาย ซึ่งจะได้แตกต่างกันไปตามอายุงาน โดยจะอยู่ระหว่าง 6-24 เดือน ขณะที่บริษัท Toyota ยังไม่ได้ยืนยันว่าจะปลดพนักงานในไทย แต่ระบุว่าจะพยายามรักษาแรงงานที่มีฝีมือไว้ เพื่อรองรับการฟื้นตัวของอุตสาหกรรมยานยนต์ในอนาคต รวมทั้งบริษัทยังมีแผนที่จะร่วมกับสถาบันการศึกษาในประเทศเพื่อพัฒนาและอบรมแรงงานไทยให้มีทักษะ และความรู้ความสามารถด้านยานยนต์เพิ่มขึ้นเพื่อป้อนเข้าสู่อุตสาหกรรมยานยนต์ เป็นต้น

โดยเมื่อวันที่ 13 มกราคม 2552 ที่ผ่านมา ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี (ครม.) ซึ่งมาตรการที่คณะรัฐมนตรีได้อนุมัติแล้ว ดังนี้

1) งบประมาณ 5,200 ล้านบาท เพื่อฝึกอบรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และรัฐบาลจ่ายเงินให้ 5,000 บาท ต่อคนต่อเดือน เป็นเวลา 4 เดือน

2) มาตรการภาษีเพื่อช่วยเหลือเอสเอ็มอีและรักษาการจ้างงาน โดยได้รับการลดภาษีเงินได้จากนิติบุคคลจากร้อยละ 30 ลงมาเป็นร้อยละ 25

3) การขยายเวลาการจ่ายเงินชดเชยคนตกงานจาก 6 เดือน เป็น 8 เดือน ในอัตราร้อยละ 50ของเงินเดือนเดือนสุดท้าย (สูงสุดไม่เกิน 15,000 บาท)

4) จัดตั้งกองทุนช่วยเหลือแรงงานนอกระบบ

ทั้งนี้ ภาครัฐได้มีมาตรการเพื่อบรรเทาปัญหาการว่างงานผ่านการพัฒนาฝีมือแรงงานให้กลับเข้าสู่ตลาดแรงงานได้อีกครั้งสำหรับผู้ตก

[36] ธเนศ กองประเสริฐ. “ไทยกับวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ (2)”. *ศูนย์โลกสัมพันธ์ไทย (ศลสท) สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 9 ธันวาคม 2551. *http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=814*.

งาน ขณะเดียวกันก็ช่วยสนับสนุนเงินทุน สภาพคล่อง รวมทั้งลดภาระภาษีและค่าใช้จ่ายให้กับผู้ประกอบการ เพื่อบรรเทาค่าครองชีพให้กับแรงงาน โดยเฉพาะผู้มีรายได้ต่ำ และช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้ประกอบการ

ผลกระทบต่อการท่องเที่ยว

ในปี 2551 ไทยมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศลดจำนวนลง เนื่องจากความวุ่นวายทางการเมืองและปัญหาเศรษฐกิจโลกที่คาดว่าจะมีผลต่อเนื่องกับจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศ ซึ่งในช่วงครึ่งปีแรกของปี 2551 มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามายังไทยจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 7.9 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 14 จากช่วงเดียวกันของปีก่อน ส่วนในช่วงครึ่งหลังของปี 2551 มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามายังไทยรวมทั้งสิ้น 6.0 ล้านคน ลดลงร้อยละ 20 จากช่วงเดียวกันของปีก่อน โดยรวมปี 2551 มีนักท่องเที่ยวต่างประเทศเดินทางเข้ามายังไทยรวมทั้งสิ้นประมาณ 14 ล้านคน ลดลงร้อยละ 3 จากปี 2550 และมีรายได้จากการท่องเที่ยวคิดเป็นมูลค่าประมาณ 500,000 ล้านบาท ลดลงร้อยละ 9[37] ซึ่งจะเห็นได้ว่าในช่วงครึ่งปีหลังจำนวนนักท่องเที่ยวต่างประเทศลดลงอย่างต่อเนื่องประมาณร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน โดยเฉพาะตลาดนักท่องเที่ยวเอเชียที่ลดลงกว่าประเทศอื่น

ทั้งนี้นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังไทยมากเป็นอันดับ 6 ของโลก โดยในปี 2550 มีนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นจำนวน 1,248,700 คน คิดเป็นร้อยละ 8.63[38] ซึ่งนักท่องเที่ยวเหล่านี้มียอดใช้จ่ายเฉลี่ยราว 4,518.86 บาทต่อวันโดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมในการเข้าพักโรงแรมราคาแพง รับประทานอาหารในภัตตาคาร ใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง การสันทนาการ และซื้อสินค้าต่าง ๆ เป็นเงินจำนวนมาก อีกทั้งในการมาท่องเที่ยวแต่ละครั้งจะมีระยะเวลาในการพำนักอยู่ยาวนานเฉลี่ย 7.92 วัน[39] เมื่อญี่ปุ่นประสบกับภาวะเศรษฐกิจถดถอยส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่เดินทางเข้ามายังไทยลดน้อยลง เห็นได้จากจำนวนนักท่องเที่ยวในช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2551

---

[37] ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. “ท่องเที่ยวปี’52: เร่งฟื้นความเชื่อมั่น...ฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจ”. 8 ธันวาคม 2551. *Positioning Magazine*. *http://www.positioningmag.com/prnews/prnews.aspx?id=75757*.

[38] สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. “International Tourist Arrivals to Thailand by Country of Residence January –December 2007”. 25 มกราคม 2552. http://www.tourism.go.th/files/international_tourist_stat/International_Country_2007.XLS.

[39] สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. “Average Length of Stay of International Tourist Arrivals January-May. 25 มกราคม 2552. http://www.tourism.go.th/files/international_tourist_stat/Average_2007.XLS.

มีสัดส่วนลดลงร้อยละ 34.33 จากปี 2550 เมื่อเทียบจากช่วงเวลาเดียวกัน กล่าวคือ ในปี 2551 มีจำนวนนักท่องเที่ยวญี่ปุ่น 200,584 คน ในขณะที่ในปี 2550 มีจำนวนนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นสูงถึง 305,429 คน[40] จำนวนนักท่องเที่ยวที่ลดลงทำให้ไทยสูญเสียรายได้เป็นจำนวนมหาศาล ซึ่งกระทบต่อภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการของไทยอย่างมาก

จากแนวโน้มดังกล่าว จำเป็นอย่างยิ่งที่ภาครัฐจะต้องเร่งหาทางออก โดยที่ภาครัฐได้มีแนวทางและมาตรการแก้ไขผลกระทบ โดยได้ดำเนินการแก้ไขในระดับนโยบายและมาตรการด้านการตลาดควบคู่กันไป ดังนี้

1) สร้างแรงจูงใจในกลุ่มลูกค้าและแก้ปัญหาการขาดสภาพคล่อง โดยดำเนินการในระดับมหภาคที่มีการบูรณาการระหว่างหลายหน่วยงาน และได้รับการผลักดันในระดับนโยบายเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีมาตรการ ดังนี้

- สร้างแรงจูงใจในกลุ่มลูกค้า ได้แก่ ลดค่าใช้จ่าย อำนวยความสะดวกด้านการบินในช่วงไตรมาสแรก ยกเว้นค่าธรรมเนียมตรวจลงตรา สร้างแรงจูงใจด้านภาษีสำหรับจัด Corporate Meeting ภายในประเทศในปี 2552 และกำหนดนโยบายให้หน่วยราชการจัดประชุมสัมมนานอกพื้นที่เพื่อสนับสนุนการจัดประชุมสัมมนา/ทัศนศึกษาดูงานในประเทศ

- แก้ปัญหาสภาพคล่อง ได้แก่ ลดภาษีและค่าธรรมเนียมสำหรับผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในปี 2552 Subsidize ค่าใช้จ่ายบางส่วนสำหับเอกชนในการร่วมเสนอขายประเทศไทย Trade Fair

2) ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว ได้แก่ มาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาในภาพรวม และมาตรการเพื่อแก้ไขปัญหาเฉพาะกลุ่ม

3) มาตรการด้านการตลาด เพื่อแก้ไขปัญหาในภาพรวม ประกอบด้วย 3 แผนงาน ได้แก่ 1) แผนงานฟื้นฟูภาพลักษณ์สร้างความเชื่อมั่น 2) แผนงานกระตุ้นการเดินทางนักท่องเที่ยวต่างประเทศ และ 3) กระตุ้นตลาดภายในประเทศ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนจะต้องปรับตัวรับภาวะตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เปลี่ยนแปลงไป และการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เพื่อสามารถช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดนักท่องเที่ยวกลับคืนมา และเร่งขยายตลาดนักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง นอกจากการขยายตลาดต่างประเทศเพื่อดึงเงินตราเข้าประเทศแล้ว ภาครัฐและภาคเอกชนควรกระตุ้นตลาดนักท่องเที่ยวคนไทยเพื่อทดแทนตลาด

[40] สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. “International Tourist Arrivals to Thailand by National Airport October-December 2008”. 25 มกราคม 2552. http://www.tourism.go.th/images/stories/Update-SUVARNABHUMI-Oct%20-%20Dec%20on%2019th%20Jan,2009.xls.

นักท่องเที่ยวต่างชาติที่หายไป และสร้างเม็ดเงินรายได้สะพัดสู่ธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยว ทำให้ผู้ประกอบการสามารถประคองตัวอยู่ได้จนกว่าตลาดนักท่องเที่ยวต่างชาติจะฟื้นตัว

บทสรุป

วิกฤตการเศรษฐกิจสหรัฐฯ เป็นเหตุปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เศรษฐกิจญี่ปุ่นถดถอย และมีแนวโน้มว่าเศรษฐกิจญี่ปุ่นจะทรุดตัวอย่างต่อเนื่อง จากการส่งออกที่ลดลง ดังจะเห็นได้ว่าการส่งออกไปยังสหรัฐฯ ในปีที่ผ่านมานั้นลดลงเป็นประวัติการณ์ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ตลาดสหรัฐฯ ซึ่งเป็นตลาดส่งออกใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่นขาดกำลังซื้ออย่างรุนแรง ดังนั้น การพึ่งพิงตลาดจากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากสหรัฐฯ ในขณะนี้ถือเป็นความเสี่ยงต่อระบบเศรษฐกิจของญี่ปุ่นอย่างใหญ่หลวง ยิ่งเมื่อญี่ปุ่นได้จัดทำงบประมาณขาดดุลติดต่อกันมาหลายปี และมีแผนเลื่อนเป้าหมายทางการคลังออกไปอีก 3 ปี จนถึงงบประมาณปี 2554 นั้นถือว่าเป็นสัญญาณอันตรายต่อเศรษฐกิจโลกอย่างมาก เพราะส่อให้เห็นถึงเค้าลางความรุนแรงของวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ ที่ลุกลามไปสู่เศรษฐกิจญี่ปุ่นเสมือนสึนามิทางเศรษฐกิจตามที่นักเศรษฐศาสตร์ญี่ปุ่นได้เรียกขาน

ภายใต้ภาวะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่น อุตสาหกรรมยานยนต์ และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง ตลอดจนอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตเพื่อส่งออกยังคงถดถอยอย่างต่อเนื่อง จากภาวะที่ค่าเงินเยนแข็งค่าขึ้น ส่งผลให้ต้องมีการลดกำลังการผลิต และปลดพนักงานจำนวนหนึ่งออก โดยเฉพาะพนักงานชั่วคราวระดับเสมียนหรือพนักงาน Blue Collar มีแนวโน้มจะถูกยกเลิกสัญญามากขึ้น เพื่อลดต้นทุนบริษัท จึงคาดการณ์ว่าสถานการณ์การจ้างงานในปี 2552 จะยังคงเลวร้ายอย่างต่อเนื่อง สำหรับการบริโภคในประเทศก็จะลดลงเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะการบริโภคภาคครัวเรือน เพราะประชาชนจะระมัดระวังการใช้จ่าย ส่งผลให้สถานการณ์การบริโภคภาคครัวเรือนในปี 2552 ยังคงชะลอตัวต่อไป ส่วนแนวโน้มการล้มละลายของบริษัทเอกชนนั้นโดยมากจะอยู่ในภาคอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง เนื่องจากขาดสภาพคล่อง ทั้งนี้การดำเนินธุรกิจของบริษัทที่เหลือก็คือ ยกเลิกหรือเลื่อนแผนงานก่อสร้างออกไป เพราะประชาชนจะระมัดระวังการใช้จ่ายภาคครัวเรือน อันได้แก่ การเช่าบ้าน หรือการซื้อที่ดิน ในขณะที่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยอยู่เช่นนี้

ในส่วนของนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลนั้น มีทั้งการแจกเงินให้แก่ภาคครัวเรือน การลดอัตราภาษี การอัดฉีดสภาพคล่องให้แก่สถาบันการเงินและบริษัทเอกชนญี่ปุ่น เป็นต้น โดยใช้งบประมาณพิเศษจำนวนมหาศาล ซึ่งสร้างความวิตกกังวลว่าจะกระทบต่อสถานะทางการเงินและการคลังของประเทศ เพราะรัฐบาลจะต้องหารายได้ให้เพียงพอกับการใช้จ่ายเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศ อันจะเป็นการสร้างภาระหนี้สินให้แก่รัฐบาลด้วย

การออกพันธบัตรเงินกู้เพิ่มเติม อย่างไรก็ดี นโยบายอัดฉีดสภาพคล่องให้แก่สถาบันการเงินและบริษัทเอกชนถือเป็นมาตรการในการแก้ไขปัญหาตลาดสินเชื่อตึงตัว ซึ่งจะช่วยพยุงสถานะทางการเงินให้แก่สถาบันการเงินและบริษัทเอกชนให้อยู่รอดได้ในภาวะเศรษฐกิจถดถอย โดยเฉพาะการอัดฉีดสภาพคล่องด้วยการจัดสรรเงินกู้แก่บริษัทเอกชนนั้น ถือเป็นการต่อลมหายใจให้แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็กของญี่ปุ่น ซึ่งจ้างแรงงานประมาณร้อยละ 70 ของแรงงานทั้งประเทศ ส่งผลให้แรงงานส่วนใหญ่รอดพ้นจากการถูกปลด

หากมองถึงผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจถดถอยของญี่ปุ่นที่มีต่อไทย การที่ตลาดญี่ปุ่นเป็นตลาดส่งออกที่สำคัญเป็นอันดับ 2 ของไทย มีผลให้การชะลอตัวของเศรษฐกิจสหรัฐฯ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก รวมทั้งญี่ปุ่น ส่งผลกระทบต่อการส่งออกของไทยมายังญี่ปุ่นเช่นกัน เนื่องจากผู้บริโภคมีกำลังซื้อลดลงและมีพฤติกรรมการบริโภคที่ชะลอตัวลง ด้วยเหตุนี้ ทำให้คาดว่าสินค้าส่งออกสำคัญของไทยไปยังญี่ปุ่น อันได้แก่ แผงวงจรไฟฟ้า เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ อุปกรณ์กึ่งตัวนำทรานซิสเตอร์และไดโอด เครื่องใช้ไฟฟ้าและส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์พลาสติก และเหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์ เป็นต้น จะลดน้อยลง อย่างไรก็ตาม การส่งออกกลุ่มสินค้าอาหารแปรรูป เช่น กุ้งแปรรูปและอาหารทะเลกระป๋องและแปรรูป ยังคงมีแนวโน้มขยายตัว ในขณะที่สินค้าเกษตรแปรรูป เช่น สับปะกระป๋อง ได้รับผลกระทบจากการที่ลูกค้าไม่ยอมชำระเงิน ปัญหายกเลิกการสั่งซื้อและปัญหาการเจรจาต่อรองราคา ทั้งนี้ ผู้ประกอบการควรปรับยุทธการดำเนินธุรกิจใหม่ โดยการค้าขายเป็นเงินสด เปิด L/C ของการขายสินค้ามากขึ้น รวมถึงการซื้ออัตราแลกเปลี่ยนล่วงหน้า (Forward Exchange) ยิ่งไปกว่านี้ ผู้ประกอบการควรมองหาตลาดใหม่ที่มีศักยภาพและกำลังซื้อสูงแทนการพึ่งพาตลาดญี่ปุ่นเป็นหลัก

ทางด้านการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นในไทย แนวโน้มเศรษฐกิจของญี่ปุ่นที่คาดว่าจะชะลอตัวอย่างต่อเนื่องในปี 2552 เป็นปัจจัยเชิงลบที่จะส่งผลให้ธุรกิจญี่ปุ่นชะลอการลงทุนใหม่หรือชะลอแผนการขยายการลงทุนเพื่อรักษาสภาพคล่องทางการเงินในภาวะที่ผลประกอบการของธุรกิจปรับลดลงตามภาวะเศรษฐกิจที่ชะลอตัวทั้งภายในและต่างประเทศ ซึ่งคาดว่าอาจส่งผลกระทบต่อภาคการลงทุนโดยตรงจากญี่ปุ่นในไทย ทั้งนี้อุตสาหกรรมสำคัญที่น่าจะได้รับผลกระทบจากการชะลอการลงทุน ได้แก่ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมยานยนต์ชิ้นส่วนยานพาหนะ โดยเฉพาะอุตสาหกรรมยานยนต์ ดังนั้นการดำเนินนโยบายการกระตุ้นการลงทุนปี 2551-2552 ของไทย ซึ่งได้กำหนดมาตรการพิเศษเพื่อดึงดูดการลงทุนจากนักลงทุนต่างชาติภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่

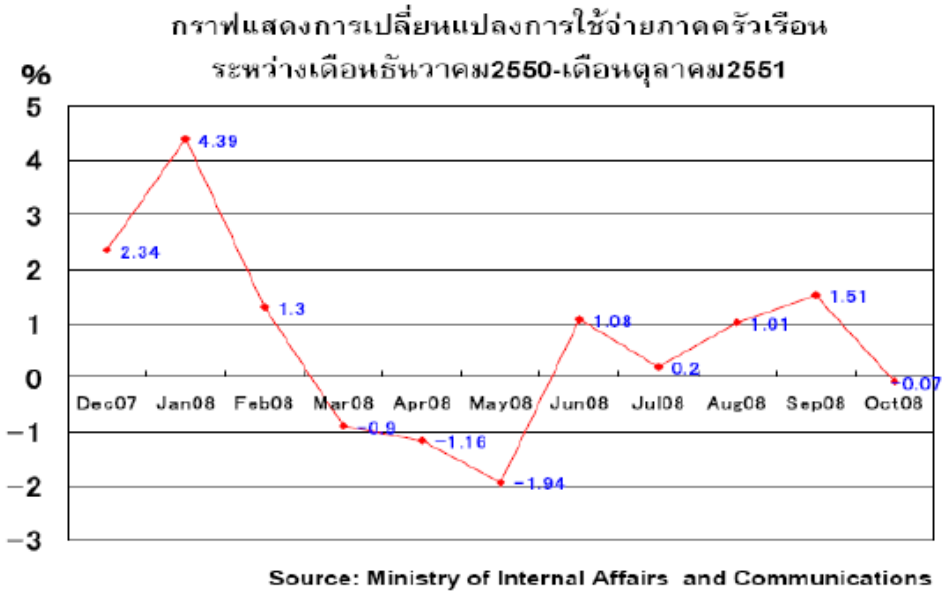
ชะลอตัวนั้นจะส่งผลให้เกิดการขยายการลงทุนในระยะยาว นอกจากนี้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีภายใต้กรอบข้อตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจไทย-ญี่ปุ่น (JTEPA) ทำให้ไทยเป็นแหล่งน่าลงทุนที่มีศักยภาพสำหรับญี่ปุ่น

สำหรับสถานการณ์การจ้างงานของบริษัทญี่ปุ่นในไทยนั้น พบว่า ผู้ประกอบการบางรายได้เริ่มลดการทำงานล่วงเวลาลงหรือบางส่วนก็ปลดคนงานออก ด้วยการไม่ต่อสัญญาให้กับพนักงานเหมาจ้างค่าแรงหรือซับคอนแทรคที่ครบกำหนดในเดือนมกราคมนี้ ทั้งนี้บริษัทได้เปิดโอกาสให้พนักงานลาออกโดยสมัครใจ และจะจ่ายชดเชยตามกฎหมายแรงงาน โดยทางภาครัฐได้มีมาตรการเพื่อบรรเทาปัญหาว่างงานผ่านการพัฒนาฝีมือแรงงาน ตลอดจนสนับสนุนเรื่องการได้รับเงินชดเชย กองทุนช่วยเหลือให้แก่ผู้ตกงาน ในขณะเดียวกันรัฐบาลก็ได้สนับสนุนสภาพคล่องให้แก่ผู้ประกอบการเอสเอ็มอี เพื่อรักษาการจ้างงานควบคู่กันไปด้วย

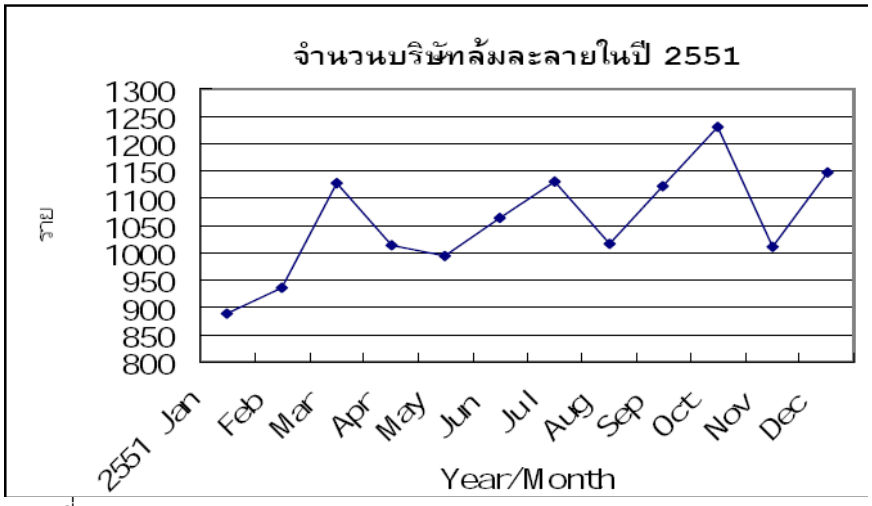
ขณะที่ด้านการท่องเที่ยวในปี 2551 นั้น จำนวนนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นลดลงเนื่องจากภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจ และปัญหาทางการเมืองภายในที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการเดินทาง จึงควรเร่งสร้างความเชื่อมั่นและแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นกลับมาเที่ยวยังไทยอีกครั้ง เพราะนักท่องเที่ยวญี่ปุ่นเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและมีกำลังซื้อสูง ทั้งนี้รัฐบาลควรเร่งแก้ปัญหาสภาพคล่องของผู้ประกอบการ ตลอดจนส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว และใช้มาตรการด้านการตลาด ขยายตลาดการท่องเที่ยวไปยังกลุ่มผู้สูงอายุชาวญี่ปุ่นเพื่อตอบรับกับทิศทางการเติบโตของสังคมญี่ปุ่นซึ่งเป็นสังคมผู้สูงอายุ เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวสูงอายุสามารถใช้เวลาในการพำนักได้นาน และมีศักยภาพในการใช้จ่าย ขณะเดียวกันก็ควรขยายตลาดไปยังนักท่องเที่ยวคนไทย เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจภายในประเทศ อันจะเป็นการช่วยให้ภาคการผลิตและภาคการบริการที่เกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวฟื้นตัวขึ้นท่ามกลางวิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐฯ ตลอดจนวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่ยังไม่อาจคาดเดาได้ว่าจะทวีความเลวร้ายอีกนานเท่าใด.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก กราฟแสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้จ่ายภาคครัวเรือนระหว่างเดือนธันวาคม 2550 - เดือนตุลาคม 2551

ภาคผนวก ข จำนวนบริษัทล้มละลายในปี 2551

ที่มา: Teikoku Databank Ltd.

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กาลัญญุตา. “Sub-prime…วิกฤตเศรษฐกิจสหรัฐอเมริกา...วิกฤตเศรษฐกิจโลก”. 15 มกราคม 2552. http://learners.in.th/blog/interecolaw/94861.

“‘โซนี่’ ปิด รง.-ปลดคนลอตใหญ่ ลางร้ายแบรนด์อิเล็กฯ แดนซามูไร”. ประชาชาติธุรกิจ. 4062 (15 ธันวาคม 2551): 26.

“ญี่ปุ่นเผยยอดการใช้จ่ายภาคครัวเรือนเดือน ธ.ค.ดิ่ง 4.6% หนักกว่าคาดการณ์”. Infoquest. 31 มกราคม 2552. http://www.ryt9.com/s/iq03/513444

ตัวเลขเศรษฐกิจญี่ปุ่นยังย่ำแย่ บ.ใหญ่ก็กำไรหดเร่งปลดคน. ผู้จัดการออนไลน์. 31 มกราคม 2552. http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=9520000011320.

โตโยต้า เตรียมเด้งนายใหญ่สังเวยขาดทุนครั้งแรกในรอบ 70 ปี. โพสต์ทูเดย์. 5 มกราคม 2552. http://www.posttoday.com/international.php?id=24256.

โตโยต้าคาดขาดทุนครั้งแรกในรอบ 70 ปี เพิ่มเป็น 4.5 พันล้านเหรียญ. Money Channel. 28 มกราคม 2552. http://www.moneychannel.co.th/Menu6/Moneyline/tabid/89/newsid491/78146/Default.aspx.

“โตโยต้า และนิสสันในญี่ปุ่นลดปริมาณการผลิตรถยนต์”. ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. 28 พฤศจิกายน2551. http://www.exim.go.th/NewsInfo/newsInfoDetail.aspx?id=4623.

โตโยต้าเตรียมเด้งนายใหญ่สังเวยขาดทุนครั้งแรกในรอบ 70 ปี. โพสต์ทูเดย์. 5 มกราคม 2552. http://www.posttoday.com/international.php?id=24256.

ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. “Lehman Brothers ของสหรัฐฯ ประกาศล้มละลาย”.16 กันยายน2551 http://www.exim.go.th/NewsInfo/newsInfoDetail.aspx?id=3877.

ธนาคารศรีนคร. เศรษฐกิจ “สหรัฐฯ-ญี่ปุ่น” กับความเป็นไปได้ที่จะชะลอตัวและผลกระทบต่อเศรษฐกิจไทย”. ผู้จัดการรายวัน. (14 เมษายน 2544) : 18

ธเนศ กองประเสริฐ. “ไทยกับวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ (1) ”. ศูนย์โลกสัมพันธ์ไทย (ศลสท) สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 9 ธันวาคม 2551. http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=813

ธเนศ กองประเสริฐ. “ไทยกับวิกฤตแฮมเบอร์เกอร์ (2) ”. ศูนย์โลกสัมพันธ์ไทย (ศลสท) สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 9 ธันวาคม 2551. http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=814.

นกุล ว่องฐิติวงศ์. “นโยบายการคลัง ทางเลือกของประชาชน”. มติชนสุดสัปดาห์. 1478(12-18 ธันวาคม 2551): 46.

นกุล ว่องฐิติวงศ์. “รวมกันเราอยู่”. มติชนสุดสัปดาห์. 1476(28 พฤศจิกายน-4 ธันวาคม 2551): 46.

นกุล ว่องฐิติวงศ์. “ยักษ์ล้ม”. มติชนสุดสัปดาห์. 1467(26 กันยายน-2 ตุลาคม 2551): 46.

นกุล ว่องฐิติวงศ์. “เขาจับมือกันแล้ว”. มติชนสุดสัปดาห์. 1473(7-13 พฤศจิกายน 2551): 42.

บริษัทญี่ปุ่นปลดคนงานอื้อ! เปิดให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต”. ไทยรัฐ. 25 มกราคม 2552. http://www.thairath.co.th/online.php?section=newsthairathonline&content=118618.

บริษัทญี่ปุ่นล้มละลายสูงสุดในรอบ 5 ปี. Money Channel. 15 มกราคม 2552. www.moneychannel.co.th/Menu6/Moneyline/tabid/89/newsid491/76671/Default.aspx.

รัฐบาลญี่ปุ่นทุ่มเงิน 1.5 ล้านล้านเยน ซื้อหุ้นบริษัทธุรกิจที่เจอ ‘สินเชื่อตึงตัว. ผู้จัดการออนไลน์. 27 มกราคม 2552. http://www.manager.co.th/Around/ViewNews.aspx?NewsID=9520000009828.

“รัฐบาลสหรัฐฯ เข้าควบคุมกิจการ Fannie Mae และ Freddie Mae”. ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย.7-8 กันยายน 2551. http://www.exim.go.th/NewsInfo/newsInfoDetail.aspx?id=3795.

วิกฤตเศรษฐกิจส่งผลให้แรงงานชั่วคราวในญี่ปุ่นตกงานกว่า 85,000 คน ประชาไท. 10 มกราคม 2552. http://www.prachatai.com/05web/th/home/15042.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. “จับตาเศรษฐกิจญี่ปุ่นชะลอตัว: กระทบการส่งออกไทย”. มองเศรษฐกิจ. 15 ตุลาคม 2551. ปีที่ 14 ฉบับที่ 2318.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. “ท่องเที่ยวปี’52: เร่งฟื้นความเชื่อมั่น...ฝ่าวิกฤตเศรษฐกิจ”. 8 ธันวาคม 2551. Positioning Magazine. http://www.positioningmag.com/prnews/prnews.aspx?id=75757.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. “เศรษฐกิจญี่ปุ่นเข้าสู่ภาวะถดถอย…จับตาแนวโน้มการลงทุนญี่ปุ่นในไทยปี 52”. มองเศรษฐกิจ. 19 ธันวาคม 2551. ปีที่ 14 ฉบับที่ 2382.

เศรษฐกิจ ‘ญี่ปุ่น’ ถดถอยสุดกู่ ส่งออกทรุด-ตกงานล้นเมือง”. *โพสต์ทูเดย์.* 15 มกราคม 2551. *http://www.thainewsland.com/?l=th&a=365645.*

ส่วนเศรษฐกิจต่างประเทศ ฝ่ายวิชาการ. “เศรษฐกิจสหรัฐฯ...อีกปัจจัยเสี่ยงต่อเศรษฐกิจโลก”. ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. 7 สิงหาคม 2549. http://www.exim.go.th/doc/newsCenter/262.pdf.

สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจ และการคลัง ณ กรุงโตเกียว, “รายงานภาวะเศรษฐกิจญี่ปุ่นประจำสัปดาห์ที่ 1-5 ธันวาคม 2551”. สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง. 20 ธันวาคม 2551. http://www.thaiceotokyo.jp/thai/index.php?option=com_content&task=view&id=995&Itemid=1.

สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง. “น.ส.พ.หลายฉบับวิจารณ์รัฐบาลของ นรม. Taro Aso”. สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง ณ กรุงโตเกียว. 10 มกราคม 2552. http://www.thaiceotokyo.jp/th/index.php?option=com_content&view=article&id=170:-taro-aso-&catid=54:2008-12-04-06-12-14&Itemid=172.

สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง ณ กรุงโตเกียว. “รายงานภาวะเศรษฐกิจญี่ปุ่น ประจำสัปดาห์ที่ 12-16 มกราคม 2552”. สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง. 17 มกราคม 2552. http://www.fpo.go.th/scripts/getpdf.php?id=2802.

สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง ณ กรุงโตเกียว. “รายงานภาวะเศรษฐกิจญี่ปุ่น ประจำสัปดาห์ที่ 19-23 มกราคม 2552”. สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง. 28 มกราคม 2552. http://www.fpo.go.th/content.php?action=view&section=6600000000&id=21614.

สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง ณ กรุงโตเกียว. “สรุปเศรษฐกิจญี่ปุ่น ณ สิ้นปี 2551 และแนวโน้มปี 2552 “ยิ่งถดถอยลึกมากขึ้น””. *สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง*. 10 มีนาคม 2552. http://www.fpo.go.th/content.php?action=view&section=6600000000&id=21695.

สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจ และการคลัง ณ กรุงโตเกียว, “เศรษฐกิจญี่ปุ่นถดถอยรุนแรงที่สุดในรอบ 35 ปี ในไตรมาส 4 ปี 51”. *สำนักงานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลัง*. 1 มีนาคม 2552. http://www.fpo.go.th/content.php?action=view&section=6600000000&id=21678.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. “Average Length of Stay of International Tourist Arrivals January-May. 25 มกราคม 2552. http://www.tourism.go.th/files/international_tourist_stat/Average_2007.XLS.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. “International Tourist Arrivals to Thailand by Country of Residence January – December 2007”. 25 มกราคม 2552. http://www.tourism.go.th/files/international_tourist_stat/International_Country_2007.XLS.

สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. “International Tourist Arrivals to Thailand by National Airport October-December 2008”. 25 มกราคม 2552. http://www.tourism.go.th/images/stories/Update-SUVARNABHUMI-Oct%20-%20Dec%20on%2019th%20Jan,2009.xls.

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ กรุงโตเกียว. “ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจในสหรัฐฯ ต่อการส่งออกของไทยมายังประเทศญี่ปุ่น” .20 มกราคม 2552. http://www.depthai.go.th/DEP/DOC/51/51015893.pdf

“Lehman Brothers ของสหรัฐฯ ประกาศล้มละลาย”. ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย. 16 กันยายน2551 http://www.exim.go.th/NewsInfo/newsInfoDetail.aspx?id=3877.

ภาษาอังกฤษ

East Asia: An International Quarterly. “Japan-Asia economic relations: trade, investment, and the economic crisis,” 27 มกราคม 2552. http://www.accessmylibrary.com/coms2/summary_0286-521863_ITM.

“Japan cuts key rate to just above zero”. Timesonline. 29 มกราคม 2552. http://business.timesonline.co.uk/tol/business/economics/article5368860.ece.

“Japan’s household spending down for 9th month in November Special Report: Global Financial Crisis”. Xinhuan. 30 มกราคม 2552. http://news.xinhuanet.com/english/2008-12/26/content_10561465.htm.

Jayshree Bajoria. “Turning Japanese?”. 27 มกราคม 2552. http://www.cfr.org/publication/17554/turning_japanese.html.

“Layoffs dash Japan myth of job for life”. Global Nation. 10 January 2009. http://globalnation.inquirer.net/news/news/view/20081228-180334/Layoffs-dash-Japan-myth-of-job-for-life.

“More firms go bankrupt in Japan”. BBC NEWS. 15 January 2009. http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/7826009.stm.

Sheila A. Smith. “Japan’s New Economic Challenge”. 29 มกราคม 2552. http://209.85175.132/search?=q=cache:ur1TjD9NHEOJ:www.cfr.ogr/publication/17854.

“Sony slide on report of operating loss”. Telegraph. 28 มกราคม 2552. http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/mediatechnologyandtelecoms/4226171/Sony-slides-on-report-of-operating-loss.html.

“Sony shares slide 8 pct as earnings disappoint.” Reuters. 27 มกราคม 2552. http://www.reuters.com/article/rbssConsumerGoodsAndRetailNews/idUST16481820080201.